МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

МКОУ СОШ с.п. Черная Речка

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
ШМО	Зам.дир.по УВР	Директор школы
Бжамбаева З.А.	Бжамбаева З.А.	Ф.М.Шидова
Протокол№1	Приказ №172-ОД от	Приказ №172-ОД от
от «31» 08 2026 г.	«31»08.2026г.	«31» 08.2026г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «РОДНОЙ (КАБАРДИНО-ЧЕРКЕССКИЙ) ЯЗЫК»

для обучающихся 1-4 классов

I. Пояснительная записка

Рабочая программа по родному (кабардино-черкесскому) языку для 1-4 классов составлена на основе:

- федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования, утвержденного приказом Министерства образования и науки РФ от 31 мая 2021 г. № 286 (https://fgosreestr.ru/educational_standard/federalnyi-gosudarstvennyi-obrazovatelnyi-standart-nachalnogo-obshchego-obrazovaniia)

-примерной программы по родному (кабардинскому) языку под редакцией И.П. Варквасовой, одобренной решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию (протокол от 28 сентября 2021 г. № 4/21) (https://fgosreestr.ru/oop/primernaia-obrazovatelnaia-programma-uchebnogo-predmeta-rodnoi-kabardinskii-iazyk-dlia-1-4-klassov-nachalnogo-obshchego-obrazovaniia)

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА «РОДНОЙ (КАБАРДИНО-ЧЕРКЕССКИЙ) ЯЗЫК»

Изучение учебного предмета «Родной (кабардино-черкесский) язык» начинается на уровне начального общего образования, его изучение в начальной школе представляет собой первый этап языкового образования и речевого развития обучающихся.

В процессе знакомства со структурными единицами кабардино-черкесского языка, обучающиеся осознают их роль и функции, а также связи и отношения, существующие в системе кабардино-черкесского языка и в речи. Усвоение морфологической и синтаксической структуры языка, правил строения слова и предложения, графической формы букв осуществляется на основе формирования символико-моделирующих учебных действий с языковыми единицами.

Формирование у младших школьников представления о лексике кабардино-черкесского языка способствует, в свою очередь, развитию понимания материальной природы языкового знака (слова как единства звучания и значения).

Важная роль отводится ознакомлению с понятиями из области словообразования, морфологии и синтаксиса. Освоение грамматических понятий на начальном уровне способствует общему умственному и речевому развитию обучающихся. Так, они знакомятся с необходимыми интеллектуальными операциями анализа, синтеза, сравнения, сопоставления, классификации и обобщения, что в дальнейшем послужит основой для формирования общих учебных и познавательных универсальных действий.

Изучение учебного предмета «Родной (кабардино-черкесский) язык» предусматривает межпредметные связи с другими учебными предметами гуманитарного цикла, в первую очередь с учебным предметом «Литературное чтение на родном (кабардино-черкесском) языке».

ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА «РОДНОЙ (КАБАРДИНО-ЧЕРКЕССКИЙ) ЯЗЫК»

Цель изучения учебного предмета «Родной (кабардино-черкесский) язык» – развитие элементарной коммуникативной компетенции обучающихся на доступном уровне в основных видах речевой деятельности: слушание, говорение, чтение и письмо; воспитание и развитие личности, уважающей языковое наследие многонационального народа Российской Федерации.

Задачи изучения учебного предмета «Родной (кабардино-черкесский) язык»:

– развитие у обучающихся патриотических чувств по отношению к кабардино-черкесскому языку: любви и интереса к нему, осознания его красоты и эстетической ценности, гордости и уважения к родному языку;

– развитие у обучающихся диалогической и монологической устной и письменной речи, коммуникативных умений, нравственных и эстетических чувств, способности к творческой деятельности на кабардино-черкесском языке;

– формирование первоначальных знаний о системе и структуре родного (кабардино-черкесского) языка: фонетике, орфоэпии, графике, орфографии, лексике, морфемике, морфологии и синтаксисе;

– формирование навыков культуры речи в зависимости от ситуации общения; умений составлять несложные письменные тексты-описания, тексты-повествования и рассуждения.

В результате изучения учебного предмета обучающиеся научатся осознавать и использовать кабардино-черкесский язык как средство общения, познания мира и усвоения культуры кабардино-черкесского народа.

У обучающихся последовательно сформируются эмоционально-ценностное отношение к родному языку, интерес к его изучению, желание умело им пользоваться в разных ситуациях общения, правильно писать и читать, участвовать в диалоге, составлять несложные устные монологические высказывания и письменные тексты. Через воспитание позитивного эмоционально-ценностного отношения к родному языку у обучающихся закладываются основы гражданской культуры личности.

Рабочая программа разработана:

- с основной образовательной программой начального общего образования МКОУ СОШ с.п.Черная Речка

- с Положением о рабочей программе учебного предмета (курса) педагога МКОУ СОШ с.п.Черная Речкареализующего ФГОС НОО.

Рабочая программа составлена на уровень начального общего образования и предназначена для изучения родного (кабардино-черкесского) языка по учебным пособиям:

1. «Азбука», под редакцией И.П.Варквасовой, М.Т.Кардановой, издательства «Эльбрус»-2020 г,
2. «Кабардинский язык 2 класс» под редакцией О.Х.Кардановой, Ж.А.Хубиевой, издательства «Эльбрус»-2020г.,
3. «Кабардинский язык 3 класс», под редакцией Хубиевой Ж.А., Татаровой Ф.Ж. издательства «Эльбрус»-2020г.,
4. «Кабардинский язык» 4 класс под редакцией М.Л. Карданова, К.Х. Дыговой, издательства «Эльбрус»-2020г.,

Допущенные Министерством просвещения и науки РФ к использованию в образовательной деятельности в общеобразовательных учреждениях и утвержденный приказом Министерства просвещения и науки РФ от 20 мая 2020 года № 254. (с изменениями и дополнениями)

№	Автор/авторский коллектив	Наименование учебника	Класс	Наименование издателя(ей) учебника
1	Варквасова И.П. Карданова М.Т.	Азбука	1	«Эльбрус», 2020
2	Варквасова И.П. Карданова М.Т.	Iэрытх (пропись)	1	«Эльбрус», 2020
3	Карданова О.Х., Хубиева Ж.А.	«Адыгэ тхыбзэ» Кабардинский язык	2	Издательство «Эльбрус», 2020
4	Хубиева Ж.А., Татарова Ф.Ж.	«Адыгэ тхыбзэ» Кабардинский язык	3	Издательство «Эльбрус», 2020

5	Карданов М.Л., Дыгова К.Х.	«Адыгэ тхыбзэ» Кабардинский язык	4	Издательство «Эльбрус», 2020

Описание места учебного предмета в учебном плане

В соответствии с учебным планом МКОУСОШ с.п.Черная Речка на изучение родного (кабардинского) языка в 1-4 классах отводится 235 часов из расчета: в 1

классе 66ч (33 учебные недели, 2ч/н), во 2-х классах по 51 ч.(34 учебные недели, 2/1 ч/н в 1 полугодии, 1/2 во 2-м полугодии), в 3-х классах по 51 ч (34 учебные недели, 2/1ч/н в 1 полугодии, 1/2 во 2-м полугодии), в 4-х классах по 34 ч (34 учебные недели 1ч/н)

2. Планируемые результаты освоения учебного предмета.
Дызыпэплъэ ехъулIэныгъэхэр

1 класс

Личностнэ ехъулIэныгъэхэр:

- еджакIуэм езым еджэныгъэм хуиIэ щытыкIэр, еджэныгъэм тэмэму хущытын, и къэухьым зегъэужьыным иужь итын, щIэуэ зыгуэр къищIэну хуеин, иIэ щIэныгъэм хигъэхъуэныр;
- зыщыщ лъэпкъым теухуауэ гурыIуэгъуэ;
- Хэкур фIыуэ лъагъунымрэ абы ирипэгэнымрэ;
- дуней дыкъэзыухъуреихьым теухуауэ гурыIуэгъуэ;
- щIыуэпсым, псэ зыIут псоми хуэсакъыныр;
- бзэ зэмыщхьхэм ирипсалъэ лъэпкъхэм пщIэ хуэщIыныр;
- и анэдэлъхубзэм ирипсэлъэным иригушхуэныр;
- зыхэт цIыхухэм ялэжь Iуэхухэм хабзэ хэлъу, щэныфIэу хущытыныр;
- щIыуэпсым и теплъэ е нэгъуэщI сурэт лIэужьыгъуэхэм тепсэлъыхьыфыныр;
- гуапагъ, пэжагъ, гууз-лыуз, пэджэж, напэ, н. гурыгъу-гурыщIэхэр зыхищIэныр;
- егъэджакIуэм, балигъым, къыдеджэхэм зэрыдэлэжьэфыным ехьэлIауэ гурыIуэгъуэ иIэхэм зегъэужьыныр.
- **Метапредметнэ ехъулIэныгъэхэр:**

ПредметзэпыщIэ ехъулIэныгъэхэм: унэтIыныгъэ***(регулятивные),*** щIэныгъэ иIэным, щIэуэ зыгуэр къищIэным хущIэкъуныр (***познавательные***), хуиту псалъэмакъым хэшэныр, псоми бгъэдыхьэкIэ къыхуигъуэтыныр ***(коммуникативные),*** бзэ, бзэщIэныгъэ,

культуроведческэ компетенцэхэр щызэхалъхьэкIэ икIи абыхэм зыщрагъэужькIэ Федерал къэрал егъэджэныгъэ къупхъэм ипкъ иткIэ зэпэщ ящIыр:

– еджэныгъэ лэжьыгъэм и пщэрылъхэмрэ зыхуэунэтIахэмрэ еджакIуэм зыхищIэныр, ар зыIэрыгъэхьа хъунымкIэ хэкIыпIэхэр къилъыхъуэныр;

– лъыхъуэн, къэгъэщIын Iуэхугъуэхэм къалъыкъуэкI мыщхьэпэхэр зэрызэфIихын хэкIыпIэ иубзыхуныр;

– къыхуагъэува Iуэхугъуэр зэхигъэкIын щхьэкIэ, и лэжьэкIэныр ипсыхьыфрэ зыкIэлъыплъыжыфу икIи нэхъ къезэгъ бгъэдыхьэкIэр къыхигъэкIыфыныр;

– къыщIехъулIэ/къыщIемыхъулIэ щхьэусыгъуэр къыгурыIуэрэ къемыхъулIапэу щытми, къызэрехъулIэным хущIэкъуу зэгъэпэщауэ лэжьэфыныр;

– езыр-езыру зыкъихутэжынымкIэ зэфIэувэныр;

– бзэм и Iэмалхэмрэ информацэ, коммуникацэ технологиехэмрэ езым щIэуэ зыгуэр къищIэным хущIэкъун къалэныр щигъэзащIэкIэ къигъэсэбэпыныр;

– псалъалъэ зэмылIэужьыгъуэхэм зыхуей къыщыгъуэтын, зэхуэхьэсын, елэжьын, зэхэдзын, анализ щIын, нэгъуэщIым Iэрыгъэхьэн, къэIуэтэжыфын, зыщIыпIэ къыщыпсэлъэфыныр;

– текст зэхуэмыдэхэм, жанр зэмыщхьхэм къеджэфыныр, зытепсэлъыхьым теухуауэ и бзэм зэхъуэкIыныгъэ иригъэгъуэтыфыныр, жьабзэу, тхыбзэу текстхэр зэригъэпэщыфыныр;

– зэгъэпщэныгъэ, зэгъэуIуныгъэ, анализ сыт хуэдэхэр зы гупсысэм тету иухуэфыныр, зым зыр къыпкърыкIыу е къыпкърыкIынкIэ хъуну зэрыщытым егупсысыфыныр;

– и псэлъэгъум едэIуэфыныр, диалог иригъэкIуэкIыфыныр, зы Iуэхум еплъыкIэ зэхуэмыдэхэр зэриIэфынур къыгурыIуэрэ псоми щIэдэIуфу щытыныр, щапхъэхэр къигъэсэбэпурэ псэлъэфыныр;

– гуп псом зы мурад зэраIэфынур, абы узэрыхуэкIуэфыну гъуэгур убзыхуныр, гупым хэт дэтхэнэ зыми зы къалэн зэриIэныр, зыр зым кIэлъыплъыж зэрыхъунур, езым и лэжьыгъэм еплъыжрэ адрейми и лэжьыгъэр илъагъуныр, къипщытэныр;

– зэгурымыIуэныгъэр псалъэмакъ къыхэмыкIыу зэфIихыфыныр, зым и фейдэ мыхъуу псори зэакъылэгъу зэрызэхуищIыныр.

УнэтIыныгъэ зэфIэкIхэр псыхьа хъунымкIэ еджакIуэм къехъулIэн хуейщ:

– егъэджэныгъэ екIуэкIым и Iыхьэ зэрыхэлъыр, лэжьыгъэм и кIуэкIэм кIэлъыплъын зэрыхуейр къыгурыIуэныр;
– алгоритм тету, план зэхилъхьам тетуи псалъэкIэ тепсэлъыхьыжыфу егъэсэн, зэкIэлъыкIуэу лэжьэныр, илэжь Iуэхугъуэм тепсэлъыхьыфу есэныр; темэм щыгъуазэ зыщищIкIэ алгоритмым тету елэжьыным егъэсэн;
– егъэджакIуэмрэ и гъусэхэмрэ и лэжьыгъэм кърикIуам щыуагъэ хэтмэ, зэпкърихыжыфыныр;
– и лэжьыгъэм теухуауэ егъэджакIуэм, балигъым, и классэгъухэм къажриIа псалъэхэр къыгурыIуэныр;
– лэжьыгъэр къыщехъулIа къыщемыхъулIа щхьэусыгъуэхэр зэхигъэкIыфыныр;
– жьабзэ, тхыбзэ, гурыгъуазэхэр къигъэсэбэпурэ егъэджэныгъэ лэжьыгъэхэр зэфIихыныр.
– проблемэ игъэуврэ абы и жэуапыр къилъыхъуэу, къигъуэту егъэсэн, мыхъуахэр зэригъэзэхуэжыфу, лэжьыгъэр къипщытэфу;

Познавательнэ зэфIэкIхэр псыхьа хъунымкIэ еджакIуэм къехъулIэн хуейщ:

еджакIуэхэм я бзэм я къэухьым зегъэужьыныр,

– езыр-езыру, гуп хэту лэжьэфу есэн, темэм теухуауэ ящIэр рассказ кIэщIым къыщаIуэтэжын;
– къыжраIэр зэхихрэ псалъэкIэ зэхуэмыдэхэр къыгурыIуэу есэныр,;
– «Азбукэм» е нэгъуэщI тхылъым и напэкIуэцхэм (тхылъ, тхылътебзэ, форзац, напэкIуэцI, зэрыгъуазэ дамыгъэ, графическэ дамыгъэхэр, псалъащхьэхэр, н.) щыгъуазэу хуэIэижьу щытыныр, апхуэдэу электрон Iэмалхэми щыгъуэзэныр;
– тексту, таблицэу, схемэу илъагъухэр къыгурыIуэрэ абыхэм елэжьыфу есэныр;
– урокым и пэщIэдзэм ягъэува къалэныр егъэджакIуэр и гъусэу зэфIэгъэкIыфыныр;
– текстым зэрелэжь Iэмал зэмылIэужьыгъуэхэр къэгъэсэбэпыныр (мыхьэнэ нэхъыщхьэ, купщIэ, (ключевое слово) къыхэджыкIын, къыхэтхыкIын, псалъэ дэгъэхуахэр хэгъэувэжын, н.)
– щхьэхуэурэ щыт хьэрфхэр, дамыгъэхэр, сурэтхэр е псалъэхэр зы гупу зэуIу щIын, зэхэгъэувэжын (егъэджакIуэр кIэлъыплъу);
– лэжьыгъэр щигъэзащIэкIэ бгъэдыхьэкIэ зэмылIэужыгъуэхэр къигъэсэбэпыфу есэн;

Коммуникативнэ зэфIэкIхэр псыхьа хъунымкIэ еджакIуэм къехъулIэн хуейщ:

- упщIэхэр гъэувын, адрейхэм едэIуэфу, упщIэхэм жэуап иритыфу есэн;
- езым и еплъыкIэ иIэжу, я фIэщ ищIыфу, хуиту псалъэмакъым хешэф, псоми бгъэдыхьэкIэ къахуигъуэту йосэ;
- зэпсалъэр зэхихрэ нэгъуэщIым я псалъэр зэхихыу есэныр;
- диалогым, гуп уэршэрым хэтыфыныр, псалъэкIэ хабзэхэр имыкъутэу;
- егъэджакIуэм, и ныбжьэгъухэм щепсалъэкIэ къезэгъ псалъэкIэ иухуэныр:
- IуэхуеплъыкIэ зэмылIэужыгъуэ щыIэхэр къилъытэныр, езым и IуэхуеплъыкIэр къигъэлъэгъуэфрэ щапхъэкIэ игъэбыдэфыныр;
- гъусэ иIэу лэжьэфрэ адрейм гурыIуэфыныр, и гъусэм гуапэу, пщIэ хуищIу бгъэдэтыныр;

ПредметымкIэ ягъуэтыпхъэ ехъулIэныгъэхэр:

ФГОС-м ипкъ иткIэ зэпэщ ящI:

- щIэныгъэ и лъэныкъуэкIэ адыгэбзэм ехьэлIа лъабжьэ егъэтIылъ: фонетикэмрэ графикэмрэ, лексикэр, псалъэ къэхъукIэр, морфологиер, синтаксисыр, бзэм и **къэгъэсэбэпыкIэ** мардэхэр;
- макъхэр, хьэрфхэр, псалъэ лъэпкъыгъуэхэр зэхигъэкIыфрэ бзэхабзэм тету ахэр къигъэсэбэпыныр;
- къэралым бзэ куэд щызекIуэ пэтми, ахэр псори зы къэралым и къулеягъыу, бзэр лъэпкъым и гупсысэр къызыхэщыжу зэрыщытыр;
- адыгэбзэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм къэралыбзэу зэрыщытыр;
- жьабзэ, тхыбзэ пэжыр зыIурылъ цIыхум культурэшхуэ зэрыбгъэдэлъыр;
- адыгэ литературэбзэм ехьэлIауэ пэщIэдзэ лъэбакъуэхэр егъэчыныр;
- уэршэрым и мурад, Iэмал, хэкIыпIэхэр ихутэфрэ псэлъэкIэ сыт хуэдэ Iуэхугъуэми хуигъуэтыфыныр.

Предметнэ ехъулIэныгъэхэр:

ФонетикэмкIэ. Бзэм и макъхэр. Псалъэм хэт макъхэмрэ а псалъэм и мыхьэнэмрэ. Псалъэм хэт макъхэмрэ ахэр зэрызэкIэлъыхьамрэ. Зы макъ, макъитIкIэ зэщхьэщыкI псалъэхэр зэгъэпщэн, зэлъытын. Псалъэм хэт макъхэм я модель щIын. Псалъэхэм я модельхэр зэгъэпщэн.

Моделымрэ псалъэхэмрэ зэхуэхьын е моделым псалъэ щапхъэ къыхуэхьын.
Макъзешэхэмрэ макъ дэкIуашэхэмрэ зэрызэщхьэщыкIыр щIэн. Макъзешэхэм уларенэ зытехуэмрэ зытемыхуэмрэ зэхигъэкIыфу есэн. Макъ дэкIуашэхэр: жьгъыжьгъхэмрэ дэгухэмрэ, пIытIахэр, Iупэ зыухъурейхэр.
Пычыгъуэ. Макъзешэ дапщэ псалъэм хэтми, апхуэдиз пычыгъуэу псалъэр мэхъу. Псалъэр пычыгъуэу зэпыудын.
Графикэ. Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ зэхицIыхукIын, хьэрфыр макъыр къызэрагъэлъагъуэ дамыгъэу зэрыщытыр. Макъхэр тхыгъэм хьэрфкIэ къыщагъэлъагъуэ. Адыгэ алфавитыр хьэрф 59 мэхъу. ъ, ь дамыгъэхэм я мыхьэнэр.
Къеджэн. Пычыгъуэкlэ зэпыудауэ псалъэхэм къеджэфу есэн (хьэрф дэкIуашэ зи япэ ит слияниехэр). Пычыгъуэкlэ еджэфу зригъэса нэужь, псалъэ псохэм къеджэурэ къеджэкIэм и псынщIагъыр сабийм и цIыхущIыкIэ елъытауэ зегъэужьын. Псалъэхэм, псалъэ зэпхахэм, псалъэухахэм, текст кIэщIхэм я мыхьэнэр къыгурыIуэу еджэн. Нагъыщэхэм елъытауэ интонацэхэр, зэпыугъуэхэр(пауза) кигъэсэбэпурэ къеджэн. Текст мыинхэм, усэхэм къеджэкIэрэ гъэхуауэ къеджэныгъэм зегъэужьын. Орфоэпическэ къеджэныгъэм щыгъузэ щIын (псалъэ псохэм къеджэфу еса нэужь). Орфографическэ къеджэныгъэр къэгъэсэбэпын диктант щатхэкIэ е къыщратхыкIкIэ(хьэрфхэр зэрызурэ жыIэн).
Тхэныгъэ. ЕгъэджакIуэр ядэIэпыкъуурэ тхэныгъэм и хабзэ нэхъыщхьхэр ищIэн. Iэхъуамбэ цIыкIухэр тхэныгъэм хуезыгъасэ, зезыгъэужь лэжьыгъэхэм щыгъуэзэн. Тетрадым и напэкIуэцIым, доскам щыгъуазэн. Хьэрфхэр – зэрыбкIэ тедзахэри, Iэрытхыу тхари хьэрфышхуэри хьэрф цIыкIури итхыфу щытын. Хьэфхэр, хьэрф зэгуэтхэр пычыгъуэхэр, псалъэхэр, псалъэ зэпхахэр хабзэ пыухыкIам тету итхыфын. И хъэтIыр егъэфIэкIуэным, къабзэу тхэным хуэунэтIа лэжьыгъэхэр ящIэн. Зыкъипщытэжын щхьэкIэ тхылъым ит псалъалъэмрэ пэжырытхэ псалъалъэмрэ къигъэсэбэпу. Къеджэу щрагъэтхкIэ е щытритхыкIкIэ, езым къипсэлъу. Тхылъымрэ доскамрэ итыр щыуагъэншэу къритхыкIыу. Бзэхабзэхэм тету къызыхуеджэ текстхэр итхыфу. Клавиатурэмкlэ тедзэным и пэщIэдзэ есэныгъэхэр зригъэгъуэтын. Хьэрф, псалъэ дэгъэхуахэр дагъэувэжыфу есэн. Псалъэр пэжу итхарэ имытхарэ къызэрипщытэжын Iэмалхэм щыгъуазэ зищIын.

Псалъэмрэ псалъэухамрэ. Псалъэр зэлэжьыпхъэ анализ щIын хуей щыIэныгъэу (объект) зэрыщытыр ищIэн. Псалъэм и мыхьэнэм кIэлъыплъын. Псалъэухамрэ псалъэмрэ зэхицIыхукIын. Псалъэухам елэжьын: псалъэ къыхэгъэщын, псалэхэр зэблэгъэувыкIын. КъэпсэлъыкIэм(интонацэм) кIэлъыплъын. Интонацэр къилъытэурэ псалъэухам и модель ищIыфу есэн.

Бзэм зегъэужьын. Бзэм зегъэужьынымкIэ предмет щытыпкъэу еджакIуэм зэригъэгъуэтынущ: урокым жьабзэу щекIуэкI уэршэрым хэтын; Iуэхур зэфIэха хъунымкIэ и еплъыкIэ къигъэлъэгъуэфын; тхылъым ит текстым къеджэрэ зыхуей гупсысэр къыхихыфрэ пщэрылъ къыхуащIам елъытауэ абы дэлэжьэжыфын; бзэм ехьэлIа Iуэхугъуэ зэфIигъэкIын щхьэкIэ, псалъалъэ къэгъэсэбэпын; жьабзэмрэ тхыбзэмрэ зэхэгъэкIыфын; диалогыр къыхигъэкIыфын, абы иIэ щхьэхуэныгъэхэр ищIэн; текстымрэ псалъэ е псалъэуха гуп купщIэншэу зэхэдзамрэ зэхигъэкIыфын; текст зэхэгъэзэрыхьам псалъэухахэр я пIэ щригъэувэжыфын; текстыр зытеухамрэ гупсысэмрэ къыхигъэкIыфын, псалъащхьэ е фIэщыгъэ хуищIыфын; зэраIуатэ текстым и упщIэхэм къеджэрэ абыхэм я жэуапхэр къигъуэтыфын; сурэткIэ е упщIэкIэ текст зэхэгъэувэфын; щIэдзапIэ е кIэух иIэмкIэ текстыр зэфIигъэувэфын.

ЕджакIуэм зригъэсэну къехъулIэнущ: езым и бзэмрэ нэгъуэщIым еймрэ анализ хуэщIу; егъэджакIуэм игъэува упщIэм жэуап щраткIэ, езым и ныбжьэгъухэм я бзэм и ухуэкIэр, пэжагъыр къилъытэн; тхылъым и псалъалъэм хэт щапхъэхэр къэпсэлъыкIэ, тхыкIэ хабзэхэм тригъэтыныр; темэмрэ купщIэмрэ елъытауэ текстым цIэ фIищыныр; текст зэмылIэужьыгъуэхэр зэхигъэкIыныр; зэраIуатэ, зэрытепсэлъыхь рассказ зэхигъэувэныр; псалъэухахэм яку дэлъ зэпыщIэныгъэхэр къихутэныр; сюжетнэ сурэт зэпыщIахэмкIэ рассказ кIэщI цIыкIу иубзыхун; тхыгъэм и пэжагъым кIэлъыплъыжын, щыуагъэ къызэрыгуэкIхэр къигъуэтыжын.

ЕджакIуэм зригъэсэнущ: определенэ ирамыту адыгэбзэм щызэхацIыхукIыфу щытыпхъэ Iуэхугъуэ нэхъыщхьэхэр: псалъэуха, псалъэ, пычыгъуэ, пычыгъуэм и къэхъукIэр, бзэм и макъхэр, макъзешэ, макъ дэкIуашэ, хьэрф, Iэрытх, зэрыб, хьэрфышхуэ, хьэрф цIыкIу, точкэ, упщIэ нагъыщэ. Абыхэм я цIэ къипIуэмэ, я гугъу пщIымэ: зищIысыр къагурыIуэу, еджэныгъэм хэту щрихьэлIэкIэ, езыхэми абыхэм я цIэ къраIуэфу щытын хуейщ.

ЕджакIуэм зригъэсэну ехъулIэнущ:

ЕджакIуэхэм я япэ тхылъым, Азбукэм ит художественнэ тхыгъэхэм (е зи гугъуагъкIэ абыхэм хуэдэ нэгъуэщI гуэрхэм) уакъыхуеджэмэ, а зыхахыр псалъэухаурэ зэхаубзыхукIыу щытын хуейщ.
Азбукэм ит тхыгъэхэм узыщрихьэлIэ хьэрф псоми къеджэфу икIи къытратхыкIыфу щытын, нагъыщэхэр къагъэсэбэпынри хыхьэу.
Определенэ ирамыту мыхьэнэ куэд зиIэ псалъэхэм, синонимхэм, антонимхэм, омонимхэм теухуауэ пэщIэдзэ гурыIуэныгъэ къагъэлъэгъуэн.

2 класс
Личностнэ ехъулIэныгъэхэр:
УнэтIыныгъэ зэфIэкIхэр псыхьа хъунымкIэ еджакIуэм къехъулIэн хуейщ:

егъэджэныгъэ екIуэкIым и Iыхьэ зэрыхэлъыр, лэжьыгъэм и кIуэкIэм кIэлъыплъын зэрыхуейр къыгурыIуэныр;
алгоритм тету, план зэхилъхьам тетуи псалъэкIэ тепсэлъыхьыжыфу егъэсэн, зэкIэлъыкIуэу лэжьэныр, илэжь Iуэхугъуэм тепсэлъыхьыфу есэныр; темэм щыгъуазэ зыщищIкIэ алгоритмым тету елэжьыным егъэсэн;
егъэджакIуэмрэ и гъусэхэмрэ и лэжьыгъэм кърикIуам щыуагъэ хэтмэ, зэпкърихыжыфыныр;
и лэжьыгъэм теухуауэ егъэджакIуэм, балигъым, и классэгъухэм къажриIа псалъэхэр къыгурыIуэныр;
лэжьыгъэр къыщехъулIа къыщемыхъулIа щхьэусыгъуэхэр зэхигъэкIыфыныр;
жьабзэ, тхыбзэ, гурыгъуазэхэр къигъэсэбэпурэ егъэджэныгъэ лэжьыгъэхэр зэфIихыныр.
проблемэ игъэуврэ абы и жэуапыр къилъыхъуэу, къигъуэту егъэсэн, мыхъуахэр зэригъэзэхуэжыфу, лэжьыгъэр къипщытэфу;

Метапредметнэ ехъулIэныгъэхэр:

ПредметзэпыщIэ ехъулIэныгъэхэм: унэтIыныгъэ***(регулятивные),*** щIэныгъэ иIэным, щIэуэ зыгуэр къищIэным хущIэкъуныр (***познавательные***)**,** хуиту псалъэмакъым хэшэныр, псоми бгъэдыхьэкIэ къыхуигъуэтыныр ***(коммуникативные),*** бзэ, бзэщIэныгъэ, культуроведческэ компетенцэхэр щызэхалъхьэкIэ икIи абыхэм

зыщрагъэужькIэ Федерал къэрал егъэджэныгъэ къупхъэм ипкъ иткIэ зэпэщ ящIыр:
еджэныгъэ лэжьыгъэм и пщэрылъхэмрэ зыхуэунэтIахэмрэ еджакIуэм зыхищIэныр, ар зыIэрыгъэхьа хъунымкIэ хэкIыпIэхэр къилъыхъуэныр;

лъыхъуэн, къэгъэщIын Iуэхугъуэхэм къалъыкъуэкI мыщхьэпэхэр зэрызэфIихын хэкIыпIэ иубзыхуныр;
псалъэм и зэхэтыкIэм (лъабжьэм, кIэухым, префиксым, суффиксым) теухуа гурыIуэныгъэ къызэрыгуэкIхэм;

псалъэухам и кIэм, точкэм нэмыщI, зэрыупщIэ, хэIэтыкIа нагъыщэхэр зэрагъэувым, зыхуей псалъэр макъкIэ къыхагъэщыфыным хурагъаджэ, псалъэухам и кIэм щыт нагъыщэм елъытауэ къэпсэлъыкIэм зэрызрагъэхъуэжым щагъэгъуазэ

Псалъэухам и пкъыгъуэхэм еджакIуэхэр щыгъуазэ хъууэ щIадзэ етIуанэ классым. Къеджэныгъэ урокхэми грамматикэмкIэ урокхэми ахэр щрагъасэ зыгуэр зыхужаIэу е хужаIэу псалъэухахэм къыщыкIуа псалъэхэр къыхагъэщхьэхукIыфу. ЦIыкIухэм етIуанэ классым щызэрагъащIэ «подлежащэ», «сказуемэ» псалъэхэр, ещанэ классым къыщащIэ, подлежащэмрэ сказуемэмрэ нэмыщI, псалъэухам пкъыгъуэ етIуанэхэри хэтынкIэ зэрыхъум (ауэ ахэр зэригуэш лIэужьыгъуэхэр хэмыту). Апхуэдэу ещанэ классым хагъэхьэ псалъэ зэпхамкIэ гурыIуэныгъэ, «псальэ зэпха» терминри къагъэсэбэп.

Предметнэ ехъулIэныгъэхэр:

Адыгэбзэр фIыуэ щIэным, макъхэр тэмэму къапсэлъыфу хьэрфхэр гъэхуауэ, IэкIуэлъакIэу, зэхэщIыкIыгъуэу ятхыфу егъэсэн хуейщ е-2-нэ классым щыщIэдзауэ.

ТхэкIэ тэмэмым щелэжькIи, грамматикэмкIэ материалхэр щаджкIи гурыIуэгъуэу, зэхэщIыкIыгъуэу я пащхьэ илъхьэн хуейщ.

Дэтхэнэ зы тхыгъэ лIэужьыгъуэми къыдэкIуэу пэщIэдзэ классиплIми щыгъэзэщIэн хуейщ еджакIуэхэр къабзэу, дахэу, кьихыгъуафIэу икIи Iэмал зэриIэкIэ нэхъ псынщIэIуэу тхэф хъуным хуэунэтIа лэжьыгъэхэр.

ХъэтIыр тхыгъуафIэу, къихыгъуафIэу, уеплъынкIи дахэу щытын папщIэ, тэмэму тхын хуейщ; а) **хьэрфхэр**; б) **псалъэхэр** (абы хэувэ хьэрфхэм я зэпхыкIэмрэ зэпэщIэхыныгъэхэмрэ тэмэму даIыгъыу); в) **псалъэухахэр** (абы хыхьэ псалъэхэм я

зэпэщIэхыныгъэхэр тэмэму даIыгъыу). Къабзэу тхэныгъэмкIэ ягъэзэщIэну лэжьыгъэхэм я къызэкIэлъыкIуэкIэнур дэтхэнэ классми езым и программэм къыщы-гъэлъэгъуащ, ахэр щагъэзэщIэну нэхъ къыщезэгъыр урокхэм деж езы егъэджакIуэр зэреплъкIэ игъэувыну хуитщ.

ЕджакIуэхэр егъэсэн хуейщ е-2-нэ классым щыщIэдзауэ тхылъыр тэмэму къагъэсэбэпыфу: хьэрф зэгуткIэ къэгъэлъэгъуа макъхэр, ахэр зыхэт пычыгъуэхэмрэ псалъэхэмрэ тэмэму къагъэсэбэпыфу, зи къэпсэлъыкIэмрэ зи тхыкIэмрэ зэтехуэ псалъэхэр диктанту ятхыфу, зи къэпсэлъыкIэмрэ зи тхыкIэмрэ зэтемыхуэ псалъэхэм кIэлъыплъыфу икIи я тхыкIэр къапщытэжыфу, хьэрфышхуэр псалъэухам, цIыхуцIэхэм, псэущхьэм фIащ цIэхэм я къыщIэдзапIэхэр ятхыфу, псалъэухар тхын щаухам и къэпсэлъыкIэм елъытауэ и кIэм нэгъыщэ ягъэувыфу, тэмэму лэжьыгъэхэр ягъэзэщIэфу, хъэтI дахэкIэ къратхыкIыфу. А псор тэмэму ящIэн папщIэ зэхэгъэуващ е-2-нэ классыр зэрылэжьэну программэр.

3 класс

Личностнэ ехъулIэныгъэхэр

ЕджакIуэм щIэныгъэ иIэным, щIэуэ зыгуэр къищIэным хущIэкъун компетенцэр къызэфIэзыгъэкI Iэмалщ къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэр егъэкIуэкIыныр. Мыбдеж куэду къыщыхьащ апхуэдэ лэжьыгъэхэр. Ахэр текстхэм, тхыгъэ кIэщIхэм информацэ гуэр къыхэгъэщхьэхукIыныр, абы теухуауэ къэпсэлъэныгъэ кIэщI гъэхьэзырыныр, н. Текстхэм и кIэм къыщыхьа проблемнэ упщIэхэм и жэуап къалъыхъуэкIэрэ а къалэныр гъэзэщIа мэхъу. Проект цIыкIухэр, къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэр ягъэзащIэкIэрэ еджакIуэхэр хэша мэхъу гупым хэту, гъусэ иIэу, нэхъыжьхэм я гъусэу лэжьэфу есэным. А лэжьыгъэхэм еджакIуэр хурегъасэ цIыху хэтыкIэм, и гупсысэр иубзыхуу къиIуэтэным, цIыхухэм я пащхьэ иту зыкъигъэлъэгъуэным. Мурад щIа, гугъапIэ пыухыкIа иIэу щытмэ, еджакIуэм езым еджэныгъэм хуиIэ щытыкIэр унэтIыныгъэ, щIэныгъэ иIэным, щIэуэ зыгуэр къищIэным хущIэкъуныр, хуиту псалъэмакъым хэшэныр, псоми бгъэдыхьэкIэ къыхуигъуэтынымкIэ сэбэп мэхъу. Дерсым и пэублэу мурад щIынымрэ, къалэн зыхуэгъэувыжынымрэ хуэунэтIащ, еджакIуэхэм дерсым и кIуэцIкIи иужькIи еджэныгъэми къалэн пыухыкIахэр IэщIэмыхуу иригъэкIуэкIыныр.

Метапредметнэ ехъулIэныгъэхэр

ПредметзэпыщIэ ехъулIэныгъэхэм: унэтIыныгъэ ***(регулятивные),*** щIэныгъэ иIэным, щIэуэ зыгуэр къищIэным хущIэкъуныр (***познавательные***)**,** хуиту псалъэмакъым хэшэныр, псоми бгъэдыхьэкIэ къыхуигъуэтыныр ***(коммуникативные),*** бзэ, бзэщIэныгъэ, культуроведческэ компетенцэхэр щызэхалъхьэкIэ икIи абыхэм зыщрагъэужькIэ Федерал къэрал егъэджэныгъэ къупхъэм ипкъ иткIэ зэпэщ ящIыр:
еджэныгъэ лэжьыгъэм и пщэрылъхэмрэ зыхуэунэтIахэмрэ еджакIуэм зыхищIэныр, ар зыIэрыгъэхьа хъунымкIэ хэкIыпIэхэр къилъыхъуэныр;

Предметнэ ехъулIэныгъэхэр.
ЕджакIуэхэр щыпсалъэми нэгъуэщIхэм щедаIуэми зэхах бзэм абыхэм гулъытэ нэс хуащIу егъэсэн, макъ къэзыгъэлъагъуэ органхэм зегъэужьыным хущIэкъун. ПсэлъэкIэмкIэ яIэ есэныгъэмрэ зэфIэкIхэмрэ егъэфIакIуэ зэпыту щыгъэтын: мыпIащIэу, зэпIэзэрыту псэлъэным хуегъэсэн, щыпсалъэкIэ хьэуар тэмэму жьэдашэным, ику ит макъкIэ (мыкIийуэ икIи мыщэхуу) псалъэу, хуей щыхъум, макъым зрагъэIэту е ягъэлъахъшэу егъэсэн. Псалъэ псори къэпсэлъынымкIэ ягъуэта есэныгъэмрэ, яIэ хъуа зэфIэкIымрэ нэхъри егъэфIэ-кIуэн, псом хуэмыдэу ахэр зэрызэхэт макъ, пычыгъуэхэр, къэпсэлъыкIэм (орфоэпием) и хабзэхэм къезэгъыу, абы тещIыхьауэ уларенэр тэмэму псалъэм трагъэувэу. Адыгэбзэм и макъхэр тэмэму, щыуагъэншэу къэпсэлъыным, хуегъэсэн псынщIэрыпсалъэхэр, къебжэкIхэр, усэ цIыкIухэр, н. еджэгъуэ къэс къэгъэсэбэпкIэрэ. ЕджакIуэ щхьэхуэхэм я бзэм дагъуэ зэриIэм къыхэкIыу, мытэмэму къапсэлъ макъхэр гъэзэкIуэжыным еджэгъуэм щелэжьын.

ЕджакIуэхэм ящIэ псалъэ бжыгъэр гъэбелджылын, абы хэгъэхъуэн икIи ахэр жыджэру къагъэсэбэпу егъэсэн. Псалъэхэр IэкIуэлъакIуэу къэсэбэпын – предметхэм, Iуэхущlафэхэм зэреджэр – абыхэм къагъэлъагъуэ мыхьэнэр къыжаIэфын. Предметхэм я щытыкIэхэм тещIыхьауэ ахэр зэрызэгухьэ е зэрызэщхьэщыкIыр убзыхун, къызэщIэзыубыдэ мыхьэнэ зиIэхэмрэ

4 класс
Личностнэ ехъулIэныгъэхэр:

- еджакIуэхэр я бзэм, я тхыбзэм, я гупсысэкIэм зегъэужьын;
- Псалъэуха е тхыгъэ къызэджахэм теухуауэ егъэджакIуэм и упщIэхэм жэуап тэмэм иратыфу егъэсэн.
- Къызэджа зы Iуэхугъуэ гуэрым ехьэлIа псалъэ зыбжанэ къагъэсэбэпурэ, жьэрыIуатэу зыгуэрым и сурэт щIын. Зыщыгъуазэ гуэрыр зытепсэлъыхьым пыщэн, езыхэм къагупсыса гуэрхэр хэту. ЕджакIуэр къызэджа тхыгъэр зытепсэлъыхьым ещхьу езым и гъащIэм зыщрихьэлIа гуэр, егъэджакIуэм ярита сюжетым ипкъ иткIэ, гупсэхуу къаIуэтэжыфу егъэсэн.

- Сабийхэм я ныбжьым хуэкIуэу къуажэхьхэм убгъуауэ тепсэлъыхьын, усэ цIыкIу, псынщIэрыпсалъэ, псалъэжь, къебжэкI гуэрхэр гукIэ зрегъэгъэщIэн, ахэр зытеухуар къаIуэтэжыфу, хуэфэщэн къэпсэлъыкIэкIэ макъ зэхъуэкI ящIыфу егъэсэн.

Метапредметнэ ехъулIэныгъэхэр:

- макъхэр, ахэр къызэрагъэлъагъуэ хьэрфхэр, псалъэхэр пычыгъуэкIэ зэпаудыфу, ударенэ трагъэувэфу егъэсэн;
- псалъэухам хэт псалъэхэм яку дэлъ зэпхыныгъэхэр къахутэфу, яджа грамматическэ формэхэр къагъэсэбэпурэ псалъэуха зэхалъхьэфу, псалъэуха убгъуамрэ мыубгъуамрэ зэхагъэкIыфу, псалъэухам и пкъыгъуэ нэхъыщхьэхэмрэ етIуанэ пкъыгъуэмрэ къагъуэтыфу егъэсэн;
- псалъэ лъэпкъыгъуэхэр, абыхэм яхуэув упщIэхэм елъытауэ ахэр зэрызэщхьэщыкIыр, ахэр зэхъуэкIа зэрыхъур тэмэму зэхагъэкIыфу егъэсэн;
- бзэм и грамматическэ хабзэ гуэрхэр зэрагъэпэщыным, абы къыдэкIуэуи вывод щхьэхуэхэр щIыным, упщIэхэм жэуап етыным хуегъэсэн;
- бзэм къабзэу, шэрыуэу ирипсэлъэныр Iэмал имыIэу ящIэн зэрыхуейр къагурыгъэIуэн.

Предметнэ ехъулIэныгъэхэр:

Лексикэм теухуауэ ит лэжьыгъэхэм псалъэхэр нэхъыбэу ящIэным, ар къагъэсэбэпыфыным, я гупсысэр иузэщIыным имызакъуэу еджакIуэхэм псалъэм иIэ мыхьэнэмрэ абы и грамматическэ мыхьэнэмрэ зэхагъэкIыфу есэныгъэ ягъуэтыныр я къалэнщ.

ЕджакIуэхэм я гупсысэр зэм псалъэм къикI мыхьэнэм, зэм псалъэм къигъэлъагъуэ грамматическэ щытыкIэм хуэбунэтIмэ, абыхэм къыгурыIуэу щIадзэ а Iуэхугъуитыр зэрызэщхьэщыкIыр.

Псалъэ лъэпкъыгъуэхэр щаджым епхауэ псалъэм и лексическэ, и грамматико- орфографическэ мыхьэнэхэм зэрелэжьын лэжьыгъэу тхылъым итым нэмыщIи псалъэр зэрызэхэт IыхьэхэмкIэ зэрызэрапх, псалъэр къызэрыхъу щIыкIэхэм теухуа лэжьыгъэхэри къэлэжьын хуейщ.

КъэIуэтэныгъэ зэпхам теухуауэ бзэр, абы гъащIэм мыхьэнэуэ щиIэр, тхыгъэм и темэмрэ гупсысэ нэхъыщхьэ хэлъымрэ, тхыгъэр зэрыухуар (къызэрыщIидзэр, Iыхьэ нэхъыщхьэр, зэриухыр) къащIэфу, ятхыфу щытын хуейщ. Зэгъусэуи езыр-езыруи изложенэ, сочиненэ зэратхын план зэхалъхьэфу, планым тету текстыр зэхагъэувэфу е-4-нэ классыр къаухыну программэм къегъэув.

3.Содержание учебного предмета

Ирагъэдж предметыр зэрызэхэтыр:

I класс

Бзэр зыхурагъаджэ (ирагъэдж) предмету къапщтэмэ, абы и щытыкIэ нэхъыщхьэу къыхощ ар Iуэхугъуэ зыбжанэм теухуауэ (ехьэлIауэ) зэрыщытыр. Бзэр лъэныкъуэ зыбжанэкIэ ядж. Убгъуауэ къапщтэмэ, бзэм хохьэ:

- псэлъэныр (зыгуэр къэIуэтэнымрэ жаIэр зэхэщIыкIынымрэ);
- бзэмкIэ тхауэ щыIэр (ядж бзэмкIэ тхауэ щыIэ псори зэгъэуIуауэ);
- бзэм и зэхэлъыкIэ хабзэхэр (псалъэхэмрэ грамматикэмрэ).

Бзэр бэяну, белджылыуэ щызекIуэр къэIуэтэныгъэм (псэлъэным) дежщ. Адрей Iуэхугъуитым хэкIыпIэ яхуэхъур:

а) бзэр зыIурылъым ар къызэригъэсэбэпым кърикIуэхэращ (къихьахэрщ),

б) щIэныгъэлIхэм бзэр зэрызэхэлъ хабзэхэр зэраджам къигъэлъагъуэхэрщ (бзэм зэрызиужь, зэрызэхэлъ, зэрызихъуэж хабзэхэр).

А Iуэхугъуищри (бгъэдыхьэкIищри) стандартым къызэщIиубыдэм хыхьэн хуейщ:

Псэлъэныр – бзэр белджылыуэ, бэяну щызекIуэр (зыгуэр къэIуэтэныр) хохьэ, ар зэгъэщIэныр бзэм хуегъэджынымкIэ школым и мурад нэхъыщхьэу зэрыщытым къыхэкIкIэ, бзэмкIэ тхауэ щыIэхэмрэ бзэм и зэхэлъыкIэмкIэ хабзэхэр джа, къэхута зэрыхъуам кърикIуахэмрэ

щIыхагъэхьэр ахэр бзэм хуегъэджынымкIэ Iэмалу, хэкIыпIэу щытщи араш.

Зи стилрэ жанркIэ зэхуэмыдэу бзэмкIэ щыIэ тхыгъэхэм (лэжьыгъэхэм), дидактическэ материалу къагъэсэбэпхэм езы бзэр ирагъащIэ, абы и зэфIэкIхэм щыгъуазэ ящI; жьэрыIэзэу псэлъэным, псэлъэкIэ шэрыуэм и щапхъэхэр ягу ираубыдэкIэрэ езыхэр зэрыпсалъэ бзэм щыщ мэхъу.

Бзэм и зэхэлъыкIэ хабзэхэр, е нэгъуэщIу жыпIэмэ бзэм и зэхэлъыкIэмкIэ щIэныгъэм къихутахэр щIэныр дэIэпыкъуэгъу мэхъу бзэм езыр-езыру игъуэта щытыкIэхэр къагурыIуэу есэнымкIэ. Яджыр къагурыIуэу, зэхащIыкIыу щытмэ, абы къызэфIигъэкIынущ зэрызэрагъащIа щIыкIэр зыхуэдэр къэпщытэнри абы езым икъукIэ мыхьэнэшхуэ иIэщ еджакIуэхэм я зэфIэкIхэмрэ есэныгъэхэмрэ щрагъэфIакIуэ лъэхъэнэм.

Араща, анэдэлъхубзэм хуегъэджэным къызэщIиубыдэмрэ и зэхэлъыкIэмрэ къагъэлъагъуэ ядж Iуэхугъуэр (бзэр), абы и лъэныкъуэкIэ псори хыхьэу, ауэ школым щызэрагъэщIэн хуейм нэхърэ мынэхъыбэу, абы щыгъуэми гъащIэм бзэр къыщагъэсэбэпынымкIэ къыпэщыт къалэнхэр къызэфIигъэкIын хуэдэу.

Адыгэбзэр пэщIэдзэ классхэм щыджыныр хуэунэтIащ мыпхуэдэ мурадхэр зэгъэхъулIэным:

• школакIуэхэм я бзэм, я гупсысэкIэм, я зэхэщIыкIым зегъэужьыныр, здыхэт, зэпсалъэ(хэ)м елъытауэ бзэм и Iэмалхэр къыхихыфыныр, гукъэкIымрэ бзэр зэрызэхищIэмрэ егъэфIэкIуэныр;

• адыгэбзэм и лексикэм, фонетикэм, грамматикэм ятеухуауэ щIэдзапIэ хъу щIэныгъэ етыныр; бзэм и къэхъугъэ яджхэр нэхъ къызэрыгуэкI дыдэу зэрызэпкърихыфын зэфIэкI хэлъхьэныр;

• анэдэлъхубзэм пщIэ хуищIу, фIыуэ илъагъуу гъэсэныр, ар къабзэу хъума хъунымкIэ езым и пщэ къалэн къызэрыдэхуэр зэхегъэщIыкIым, къы-далъхуа псалъэр кууэ иджыным хуэущиныр, езым и бзэр зэрыригъэфIэкIуэным хущIэгъэкъуныр.

ПэщIэдзэ классхэм адыгэбзэмкIэ щагъуэт щIэныгъэхэм нэхъ мащIэ дыдэу Iэмал имыIэу къызэщIаубыдэн хуейхэр

ЕдэIуэныр. Псалъэмакъ зэхихыр къыгурыIуэныр.

Псэлъэныр. Здыхэт, зэпсалъэ елъытауэ бзэм и Iэмалхэр жьэрыIуатэбзэм къыщыгъэсэбэпыныр. Зыгуэрым епсэлъэныр, и закъуэу псэлъэным хуэшэрыуэ хъуныр (зыгуэр тепсэлъыхьыным,

хъыбар Іуэтэным, сабийхэм зыхащІыкІ темэ гуэрым хэпсэлъыхьыфыным). ЦІыху хэтыкІэм ехьэлІа хабзэхэр зэгъэщІэныр (фІэхъус тыкІэ, сэлам ехыжыкІэ, къыпхуагъэгъуну лъэІуэныгъэ, фІыщІэ щІыныгъэ, лъэІукІэ зыхуэгъэзэныгъэ). КъэпсэлъыкІэ, интонацэ тэмэмым тетыныр.

Къеджэныгъэр. Зыхуеджэ тхыгъэм, лэжьыгъэ къратым, пэжырытхэ хабзэ, нэгъуэщІ убзыхуныгъэхэм къеджэнымрэ ахэр къыгурыІуэнымрэ. Хэчыхьауэ къеджэныр: зыхуей зэреджэн материалыр къигъуэтыфыныр.

Тхэныр. Тхыгъэбзэмрэ жьэрыІуатэбзэмрэ зэщхьэщыгъэкІыныр. Пса-лъэухамрэ тхыгъэмрэ (текстымрэ) зэхэгъэщхьэхукІыныр. Тхыгъэм къы-тетхыкІыным. Къыздыпхуеджэр (къыбжаІэр) (псалъэу І5 – 20) пэжырытхэ хабзэ зэбгъэщІахэм тету птхыныр. Текстым тхыгъэкІэ утепсэлъыхьыжыныр (хъыбарым, къетхэкІыным щыщ зыхэлъ хъыбырым). Тхыгъэ мыин (сочиненэ) сабийхэм яфІэгъэщІэгъуэнын тематикэкІэ тхыным; хъуэхъу, письмо зэхэлъхьэныр (компьютерыр къэбгъэсэбэпуи).

ЕджакІуэхэр Іэмал имыІэу егъэсэн хуейщ къэзыухъуреихь дунейр зэхищІэу, анализ ищІу, информацэм елэжьыфу, гуп хэту лэжьэфу, и пащхьэ къалэн пыухыкІа иригъэувэрэ абы хуэунэтІауэ лажьэу, игъэзащІэ лэжьыгъэм езыр кІэлыплъыжрэ хъуари мыхъуари зэхигъэкІыфу, мыхъуахэри щІэмыхъуар къихутэфу икІи ахэр зэригъэзэкІэжыфыну Іэмалхэри къыхуэгъуэту. Системно-деятельностнэ бгъэдыхьэкІэр хуэунэтІащ сыт и лъэныкъуэкІи ныбжьыщІэ цІыкІум и къэухьми и зэфІэкІми зегъэужьыным.

Къэгъэлъэгъуа мурадхэр зыІэрыгъэхьа мэхъу еджакІуэм езым еджэныгъэм хуиІэ щытыкІэр, зыхуигъэувыж къалэныр, ар кызэргурыІуэр, езым и ІуэхуеплъыкІэр **(метапредметные универсальные учебные действия)**: еджакІуэм езым еджэныгъэм хуиІэ щытыкІэр ***(личностные)***, унэтІыныгъэ***(регулятивные),*** щІэныгъэ иІэным, щІэуэ зыгуэр къищІэным хущІэкъуныр (***познавательные***), хуиту псалъэмакъым хэшэныр, псоми бгъэдыхьэкІэ къыхуигъуэтыныр ***(коммуникативные),*** бзэ, бзэщІэныгъэ, культуроведческэ компетенцэхэр щызыхалъхьэкІэ икІи абыхэм зыщрагъэужькІэ.

Коммуникативнэ компетенцэр – бзэм къэгъэсэбэпыкІэу иІэ псоми, жьэрыІуатэбзэми тхыбзэми яхэлъын хуей культурэ лъабжьэми хуэІэрыхуэ ухъунырщ, еджакІуэр езым и ныбжь елъытауэ здыхэхуэ щытыкІэхэм бзэр къыщигъэсэбэпыфынырщ.

Бзэ, бзэщIэныгъэ компетенцэр – бзэр дамыгъэ системэу икIи жылагъуэ къэхъугъэу къэзыгъэлъагъуэ щIэныгъэм ущыгъуэзэнырщ, ар зэрызэхэлъым, зэрызиужьым, зэрилажьэм хэщIыкIынырщ; бзэщIэныгъэр зищIысыр пщIэнырщ, адыгэбзэм елэжьа щIэныгъэлIхэр пцIыхунырщ; адыгэ литературэбзэм и хабзэ нэхъыщхьэхэм утетынырщ; еджакIуэхэм я бзэр псалъэ зэрызэхэткIи, грамматикэ ухуэкIэкIи нэхъ къулей щIынырщ; бзэм къыщы-хъухэр зэпкърыхыфынырщ; бзэм и псалъалъэ зэмылIэужьыгъуэхэр къэгъэсэбэпыфынырщ.

ЕджакIуэм езым еджэныгъэм хуиIэ щытыкIэр ***(личностные)*** **–** бзэр лъэпкъ щэнхабзэр къэзыгъэлъагъуэ формэу зэрыщытыр, лъэпкъым и бзэмрэ и тхыдэмрэ быдэу зэрызэпыщIар, адыгэбзэм къыщхьэщыкIыныгъэу, гъэщIэгъуэнагъыу хэлъхэр къыбгурыIуэнырщ, бзэм дахэу, щэныфIэу урипсалъэу зыбгъэсэнырщ.

Япэ классым еджакIуэхэр щегъэджэныр Iыхьищу бгуэш хъунущ: еджэкIэмрэ тхэкIэмрэ щыхуагъэхьэзыр лъэхъэнэ, азбукэр щрагъэдж лъэхъэнэ, азбукэ нэужь еджэныгъэ.

КъеджэкIэмрэ тхэкIэмрэ щыхуагъэхьэзыр лъэхъэнэм къызэщIеубыдэ (сыхь. I0):

Псалъэмрэ псалъэухамрэ. Дамыгъэ итхъахэр къагъэсэбэпаурэ бзэр псалъэухахэу, псалъэухахэр псалъэу, псалъэхэр пычыгъуэ-пычыгъуэу зэпаудыфу хуэм-хуэмурэ еджакIуэхэр егъэсэн.

Пычыгъуэр, ударенэр. Псалъэр пычыгъуэкIэрэ зэпыгъэщхукIын (зэпыудын), псалъэм ударенэр тегъэувэн (ударенэр макъкIэ къыхэгъэщхьэхукIын, ударенэр зытелъ пычыгъуэр нэхъ хэкъузауэ къэпсэлъаурэ), псалъэухам иIэ щытыкIэр, псалъэр зэрызэхэт пычыгъуэ бжыгъэр еджакIуэхэм къахутэфу егъэсэн хуейщ.

Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ. Адыгэбзэм и макъэхэм щыгъэгъуэзэн, щызэхэпхкIи къыщупсэлъкIи макъзешэхэмрэ макъ дэкIуашэхэмрэ (дэгухэмрэ жьгъыжьгъхэмрэ) зэхэгъэкIыфу егъэсэн: макъыр къыщапсэлъкIэ жьэ кIуэцIым хьэуар хуиту къыжьэдэкIрэ абы зыгуэр пэщIэуэрэ, макъзешэхэм пычыгъуэ къагъэхъуу зэрыщытыр егъэщIэн.

Псалъэм макъ щхьэхуэхэр къыхэгъэщхьэхукIын (макъзешэ, макъ дэкIуашэ), псалъэр зэрызэхэт пычыгъуэхэмрэ макъхэмрэ яхузэпкъырыхын (псалъэм хэт макъхэм я бжыгъэр, ахэр зэрызэкIэлъыхьар, яIэ щытыкIэхэр IупщI щIын, ударенэр зытелъ пычыгъуэр къыхэгъэщхьэхукIын, псалъэм и къэпсэлъыкIэмрэ и тхыкIэмрэ зэхуэхьын, ар зэрызэхэт пычыгъуэхэмрэ макъхэмрэ къыщыгъэлъэгъуа схемэм иригъуазэурэ).

Макъхэр хэту псалъэ гуэрхэр къэгупсысын, псалъэм и къэпсэлъыкIэмрэ (абы и IукIэмрэ) ар зэрызэхэт макъхэм хуащIа схемэмрэ зэрызэхуэкIуэр гъэбелджылын.

Мы лъэхъэнэм и Iэмал нэхъыщхьэр псалъэр зэрызэхэт макъхэмкIэ зэпкъырыхынырщ, макъхэр псалъэу зэхэгъэувэнырщ, еджакIуэхэм я бзэм зегъэужьынырщ

Азбукэр щрагъэдж лъэхъэнэ (сыхь.79)

КъеджэкIэ егъэщIэныр

Макъзешэхэмрэ дэкIуашэхэмрэ, хьэрф зешэхэмрэ дэкIуашэхэмрэ.

Адыгэбзэм макъыу хэт псори егъэщIэн, нэгъуэщIым къипсэлъа макъыр и IукIэкIэ еджакIуэхэм къацIыхуфу, езыхэми а макъыр къапсэлъыфу егъэсэн.

Сыт хуэдэ зы макъми и зэрыб хьэрфри и Iэрытх хьэрфри егъэщIэн, макъыр зэхебгъэхмэ, абы и хьэрфыр къагъэлъэгъуэфын, хьэрфыр ебгъэлъагъумэ, абы хуэкIуэ (къикI) макъыр ягъэIуфу щытын хуейщ.

Хьэрфзешэхэм тещIыхьауэ пычыгъуэхэр зэпащIэу (зэпагъэувэу) къеджэн, хьэрф яджахэр зыхэт пычыгъуэхэм къеджэфу егъэсэн.

Хьэрф къыхэбзыкIахэр къагъэсэбэпурэ, пычыгъуэхэр псалъэхэр зэхалъхьэн (япэщыкIэ ахэр зэрызэхэт макъхэмрэ хьэрфхэмрэ зэпкъырыхауэ, абыхэм дахэ-дахэу къеджэн).

Къызэджэр къагурыIуэу, къеджэкIэ тэмэм яIэу, укъуэдияуэ пычыгъуэ-пычыгъуэрэкIэ макъ ягъэIуу псалъэ щхьэхуэхэм, псалъэуха мыинхэм, зытепсэлъыхьыр еджакIуэхэм къемыхьэлъэкI тхыгъэ кIэщIхэм къеджэн, хьэрфхэр тэмэму икIи зэрыхуэфэщэнкIэ псынщIэу къацIыхуным тещIыхьауэ, псалъэм къызэреджэнум хуэзыунэтI Iэмалхэр (япэ щIыкIэ пычыгъуэкIэрэ зыпыуда, абы иужькIэ пыгъуэхэр къызыхэмыгъэщахэри хыхьэу), ударенэр зытелъ пычыгъуэр (ар и дамыгъэмкIэ къыщыгъэлъэгъуар) къыхагъэщу.

Псысэхэм ящыщ Iыхьэ щхьэхуэхэм, усэ тынш дыдэм, сабий уэрэдхэм хэт псалъэхэм хуэдэхэр гукIэ зрагъэщIэн, ахэр япэ щIыкIэ егъэджакIуэм кIэлъыжаIэурэ тэмэму къапсэлъу зрагъасэу. Мы лэжьыгъэр тэмэму къызэгъэпэщыным мыхьэнэ иIэщ.

А щIыкIэм тету зрагъащIапхъэхэм ящыщщ «Адыгэ алфавит» жиIэу Багъ Н.А., Щоджэн Леонид и «ЦIыкIураш и хьэрфхэр»-м хыхьэ усэ цIыкIухэр. Япэ гъэ еджэгъуэм и кIэм псалъэ I5-20 хуэдиз зы дакъикъэм еджакIуэр пычыгъуэкIэ зэпыудауэ къеджэфмэ, тэмэмщ.

ТхэкIэ егъэщIэныр.

ЕджакIуэхэр тэмэму щысыным хуегъэсэн хуейщ. Ахэр щытхэкIэ зэрызэфIэсын хуей щIыкIэм егъэсапхъэщ: тетрадыр тэмэму (тIэкIу сэмэгурабгъумкIэ хуешэкIауэ щытын хуейщ. ЩытхэкIэ е сурэт щащIкIэ къэрэндащыр е къалэмыр тэмэму зэраIыгъын хуей щIыкIэр егъэщIапхъэщ ипэ махуэхэм къыщыщIэдзауэ.

Хьэрфхэм я лъагагъын хуейр, абыхэм я зэхуакур (зэрызэпэщIэхар зыхуэдизыр) нэкIэ ягъэбелджылыфыным хуэзыгъасэ, Iэбэлагъым, Iэпэхэм зезыгъэужь лэжьыгъэхэр егъэкIуэкIын: хъурей цIыкIу къегъэтхъыхьын, итхъахэмкIэ зэпыщIэн, тхыпхъэщIыпхъэ гуэрхэр егъэщIын, я IэщIыр егъэшытIэн.

ЕджакIуэхэм псалъэхэмрэ псалъэухахэмрэ къытрегъэтхыкIын (япэщIыкIэ Iэрытхым, иужькIэ зэрыбу тедзам). КъатратхыкIар тэмэмрэ мытэмэмрэ къэпщытэжын, къызытратхыкIам ирагъэпщэжурэ, пычыгъуэкIэрэ къеджэурэ, псалъэ къытратхыкIахэм пэжырытхэмкIэ щыуагъэ хэтрэ хэмытрэ зэпалъытэурэ.

Къабзэу тхэныгъэ. Еджэгъуэ щхьэхуэ хухахыркъым. Дэтхэнэ зы тхыгъэ лIэужьыгъэми къыдэкIуэу пэщIэдзэ классиплIми щыгъэзэщIэн хуейщ еджакIуэхэр къабзэу, дахэу, кьихыгъуафIэу икIи Iэмал зэриIэкIэ нэхъ псынщIэIуэу тхэф хъуным хуэунэтIа лэжьыгъэхэр.

ТхэныгъэмкIэ ягъэзэщIэну лэжьыгъэхэр езанэ классым е еджэгъуэм и пэм е и кIэм хуэгъэзэн хуейщ, дакъикъи I0 хуэдизкIэ.

къызэкIэлъыкIуэкIэнур дэтхэнэ классми езым и программэм къыщыгъэлъэгъуащ, ахэр щагъэзэщIэну нэхъ къыщезэгъыр урокхэм деж езы егъэджакIуэр зэреплъкIэ игъэувыну хуитщ.

Жьабзэм зегъэужьыныр.

Адыгэбзэм и макъэр тэмэму къагъэсэбэпыфу егъэсэн. ЕджакIуэхэр щыпсалъэми нэгъуэщIхэм щедаIуэми зэхах бзэм абыхэм гулъытэ нэс хуащIу егъэсэн, макъ къэзыгъэлъагъуэ органхэм зегъэужьыным хущIэкъун. ПсалъэкIэмкIэ яIэ есэныгъэмрэ зэфIэкIхэмрэ егъэфIакIуэ зэпыту щыгъэтын: мыпIащIэу, зэпIэзэрыту псалъэным хуегъэсэн, щыпсалъэкIэ хьэуар тэмэму жьэдашэным, ику ит макъкIэ (мыкIийуэ икIи мыщэхуу) псалъэу, хуей щыхъум, макъым зрагъэIэту е ягъэлъахъшэу егъэсэн. Псалъэ псори къэпсэлъынымкIэ ягъуэта есэныгъэмрэ, яIэ хъуа зэфIэкIымрэ нэхъри егъэфIэ-кIуэн, псом хуэмыдэу ахэр зэрызэхэт макъ, пычыгъуэхэр, къэпсэлъыкIэм (орфоэпием) и хабзэхэм къезэгъыу, абы тещIыхьауэ ударенэр тэмэму псалъэм трагъэувэу. Адыгэбзэм и макъхэр тэмэму, щыуагъэншэу къэпсэлъыным, хуегъэсэн псынщIэрыпсалъэхэр, къебжэкIхэр, усэ цIыкIухэр, н. еджэгъуэ къэс къэгъэсэбэпкIэрэ. ЕджакIуэ щхьэхуэхэм я

бзэм дагъуэ зэриІэм къыхэкІыу, мытэмэму къапсэлъ макъхэр гъэзэкІуэжыным еджэгъуэм щелэжьын.

Псалъэм зэрелэжьыпхъэр. ЕджакІуэхэм ящІэ псалъэ бжыгъэр гъэбелджылын, абы хэгъэхъуэн икІи ахэр жыджэру къагъэсэбэпу егъэсэн. Псалъэхэр ІэкІуэлъакІуэу къэсэбэпын – предметхэм, Іуэхущіафэхэм зэреджэр – абыхэм къагъэлъагъуэ мыхьэнэр къыжаІэфын. Предметхэм я щытыкІэхэм тещІыхьауэ ахэр зэрызэгухьэ е зэрызэщхьэщыкІыр убзыхун, къызэщІэзыубыдэ мыхьэнэ зиІэхэмрэ (п.п. щыгъын: джанэ, гъуэншэдж, бостей. Іэлъэщі, пыІэ, вакъэ, н.) апхуэдэу щымытхэмрэ (п.п., сэ,уадэ, Іэдэ, лэныстэ, джыдэ, бел, н.) къагъэсэбэпыфу егъэсэн. Литературэбзэм темыхуэу щІыпІэ псалъэкІэхэм (диалектхэм) хуэдэу дызыщрихьэлІэ Іуэхугъуэхэр еджакІухэм я бзэм зэрыхэгъэкІыным ерыщу икІи зэпыугъуэ имыІэу елэжьыпхъэщ.

Псалъэухахэмрэ къэІуэтэныгъэ зэпхахэмрэ егъэлэжьыныр.

ЕджапІэм къыщІэмытІысхьэ щІыкІэ еджакІуэхэм бзэмкІэ (псалъэкІэмкІэ) ягъуэта есэныгъэхэр егъэфІэкІуэн, абыхэм зегъэужьын. ЕджакІуэм игъэува упщІэм егупсысауэ абы и жэуапыр гупсэхуу етын, жэуап щаткІэ псалъэуха лІэужьыгъуэ зэхуэмыдэхэр къагъэсэбэпыфу егъэсэн.

Зыри дамыутІыпщыкІыу, зэбламыгъэувыкІыу, зэрыщытым хуэдэу, зэ жаІам къытрамыгъэзэжу псысэ е хъыбар кІэщІ гуэр къегъэІуэтэжын (егъэ-джакІуэм игъэув упщІэхэм теухуауэ).

Псалъэуха е тхыгъэ къызэджахэм теухуа егъэджакІуэм и упщІэхэм жэуап тэмэм иратыфу егъэсэн.

Къызэджа зы Іуэхугъуэ гуэрым ехьэлІа псалъэ зыбжанэ къагъэсэбэпурэ, жьэрыІуатэу зыгуэрым и сурэт къещІын. Зыщыгъуазэ гуэрыр затепсэлъыхьым пыщэн, езым къагупсыса гуэрхэр хэту. ЕджакІуэр къызэджа тхыгъэр зытепсэлъыхьым ещхьу езым и гъащІэм зыщрихьэлІа гуэр, егъэджа-кІуэм ярита сюжетым ипкъ иткІэ, гупсэхуу къаІу-атэжыфу егъэсэн.

Сабийхэм я ныбжьым хуэкІуэу къуажэхьхэм убгъуауэ тепсэлъыхьын, усэ цІыкІу, псынщІэрыпсалъэ, псалъэжь, къебжэкІ гуэрхэр гукІэ зрегъэгъэ-щІэн, ахэр зытеухуар къаІуатэжыфу, хуэфэщэн къэпсэлъыкІэкІэ макъ зэ-хъуэкІ ящІыфу егъэсэн.

Зы сурэт гуэрым е сурэт зытІущым япкъ иткІэ псалъэуха зыбжанэ зэхегъэлъхьэн, зы Іуэхугъуэ гуэркІэ (темэкІэ) къызэщІэубыда хъууэ е хъыбар кІэщІ цІыкІу зэхегъэлъхьэн.

Адрей сабийхэм къат жэуапым набдзэгубдзаплъэу, гуапэу хущыту (ауан, щIэнакIэ сыт хуэдэхэр Iуэхум хэмылъу) щIэдэIуу еджакIуэхэр егъэсэн, абыхэм есэныгъэфIрэ щIэныгъэфIрэ егъэгъуэтын.

Азбукэ нэужь лъэхънэ (сыхь.I0)

Мы лъэхъэнэм макъхэмрэ хьэрфхэмрэ яухауэ азбукэм ит тхыгъэхэм еджэн щIадзэ. ЕджапIэм къыщIэмытIысхьэ щIыкIэ еджакIуэхэм бзэмкIэ (псалъэкIэмкIэ) ягъуэта есэныгъэхэр егъэфIэкIуэн, абыхэм зегъэужьын хуейщ. ЕджакIуэм игъэува упщIэм егупсысауэ абы и жэуапыр гупсэхуу ириту, жэуап щаткIэ псалъэуха лIэужьыгъуэ зэхуэмыдэхэр къигъэсэбэпыфу егъэсэн хуейщ.

Зыри дамыутIыпщыкIыу, зэбламыгъэувыкIыу, зэрыщытым хуэдэу, зэ жаIам къытрамыгъэзэжу псысэ е хъыбар кIэщI гуэр къаIуэтэжыфын, къызэджа зы Iуэхугъуэ гуэрым ехьэлIа псалъэ зыбжанэ къагъэсэбэпурэ, жьэрыIуатэу зыгуэрым и сурэт ящIыфын, зыщыгъуазэ гуэрыр зытепсэлъыхьым пыщэн, езым къагупсыса гуэрхэр хэту. ЕджакIуэр къызэджа тхыгъэр зытепсэлъыхьым ещхьу езым и гъащIэм зыщрихьэлIа гуэр, егъэджакIуэм ярита сюжетым ипкъ иткIэ, гупсэхуу къаIуатэжыфу егъэсэн.

Сабийхэм я ныбжьым хуэкIуэу къуажэхьхэм убгъуауэ тепсэлъыхьын, усэ цIыкIу, псынщIэрыпсалъэ, псалъэжь, къебжэкI гуэрхэр гукIэ зрегъэгъэщIэн, ахэр зытеухуар къаIуатэжыфу, хуэфэщэн къэпсэлъыкIэкIэ макъ зэхъуэкI ящIыфу егъэсэн. Зы сурэт гуэрым е сурэт зытIущым япкъ иткIэ псалъэуха зыбжанэ зэхегъэлъхьэн, зы Iуэхугъуэ гуэркIэ (темэкIэ) къызэщIэубыда хъууэ е хъыбар кIэщI цIыкIу зэхегъэлъхьэн. Адрей сабийхэм къат жэуапым набдзэгубдзаплъэу, гуапэу хущыту (ауан, щIэнакIэ сыт хуэдэхэр Iуэхум хэмылъу) щIэдэIуу еджакIуэхэр егъэсэн, абыхэмкIэ есэныгъэфIрэ щIэныгъэфIрэ егъэгъуэтын.

Япэ гъэ еджэгъуэм и кIэм деж еджакIуэхэм адыгэбзэмкIэ ящIэн хуейхэмрэ яхузэфIэкIыпхъэхэмрэ.

Я щ I э н х у е й х э р: Определенэ ирамыту адыгэбзэм щызэхацIыхукIыфу щытыпхъэ Iуэхугъуэ нэхъыщхьэхэр: псалъэуха, псалъэ, пычыгъуэ, пычыгъуэм и къэхъукIэр, бзэм и макъхэр, макъзешэ, макъ дэкIуашэ, хьэрф, Iэрытх, зэрыб, хьэрфышхуэ, хьэрф цIыкIу, точкэ, упщIэ нагъыщэ. Абыхэм я цIэ къипIуэмэ, я гугъу пщIымэ: зищIысыр къагурыIуэу, еджэныгъэм хэту щрихьэлIэкIэ, езыхэми абыхэм я цIэ къраIуэфу щытын хуейщ.

Я х у з э ф I э к I ы п х ъ э х э р: ЕджакIуэхэм я япэ тхылъым – Азбукэм – ит художественнэ тхыгъэхэм (е зи гугъагъкIэ абыхэм хуэдэ

нэгъуэщI гуэрхэм) уакъыхуеджэмэ, а зыхахыр псалъэухаурэ зыхаубзыхукIыу щытын хуейщ.

Азбукэм ит тхыгъэхэм узыщрихьэлIэ хьэрф псоми къеджэфу икIи къытратхыкIыфу щытын, нагъыщэхэр къагъэсэбэпынри хыхьэу.

Зи къэпсэлъыкIэрэ зи тхыкIэкIэ зытехуэ псалъэ зи мыхьэнэр къагурыIуэхэр, апхуэдэ псалъэхэу зэхэт псалъэуха тынш дыдэхэр ятхыфу щытын хуейщ (псалъэ I5-20 –м нэс).Псалъэхэр пычыгъуэурэ, макъурэ зэпкъырахыфын, сатырым имыхуэ псалъэ Iыхьэр къыкIэлъыкIуэ сатырым яхьыфын хуейщ, абы икIэм точкэ, упщIэ нагъыщэ ягъэувыпхъэу зэрыщытыр ящIэн хуейщ.

2 класс

- макъ, хьэрф, псалъэ, псалъэухахэр зэхэгъэкIауэ ящIэн;

- псалъэр пычыгъуэкIэ зэпаудыфын, ударенэ зытехуэ, зытемыхуэкIэ зэхагъэкIыфын, псалъэм им ехьэкIыкIэ тэмэмыр егъэщIэн;

- псалъэхэм упщIэ хуагъэувыфу, упщIэм жэуап тэмэм иратыфу егъэсэн;

- лэжьыгъэм гъэсэныгъэ и лъэныкъуэкIэ хэлъ гупсысэр къыхэгъуэтэн;

- бзэм къабзэу, шэрыуэу ирипсэлъэныр Iэмал имыIэу пщIэн хуейуэ зэрыщытыр къагурыгъэIуэн;

- фIыр Iейм, сэбэпыр зэран хъум къыгуагъэкIыфу, Iейр Iумпэм ящIыфу, зэран хъум пэщIэувэфу зэрыщытын хуейр егъэщIэн.

Фонетикэр, грамматикэр, тхэкIэ тэмэмыр, бзэм зегъэужьыныр

Фонетикэм, грамматикэм, тхэкIэ тэмэмым, бзэм зегъэужьыным щыщIедзэ е-2-нэ классым. ЕтIуанэ гъэ еджэгъуэм зыхурагъаджэр класс къыкIэлъыкIуэхэм адыгэбзэмкIэ щаджынухэм и щIэдзапIэущ. Ахэр: «Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ», «Пычыгъуэ», «Ударенэ», «Алфавит», «Псалъэ», «Псалъэуха», «КъэIуэтэныгъэ зэпха», Тхыгъэ», «Къабзэу тхэныгъэ».

Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ. Макъзешэхэмрэ макъ дэкIуашэхэмрэ зэхэгъэкIауэ, макъ дэкIуашэхэр макъ дэкIуашэ жьгъыжьгърэ макъ дэкIушэ дэгуу гуэшауэ зэрыщытыр ящIэн хуейщ.

Хьэрфыр зыхухэха макъым нэмыщI, нэгъуэщI макъ къигъэлъагъуэу къыщыкIуэр зэхэцIыхукIыфын икIи къеджэфын хуейуэ къегъэув.

ХьэрфкIэ къамыгъэлъэгъуа макъхэр тхыгъэм къыщагъуэтыфын (*унэ, гущэ*), макъ къимыгъэлъагъуэу хьэрф щатхым и къэкIуэкIам нэIуасэ хуэщIын, хьэрфым макъ къыщимыгъэлъагъуэм тэмэму а псалъэм къеджэфу щытын хуейщ (*жьыгыуIу, екIуэкIыу*).

Пычыгъуэ. Псалъэр пычыгъуэкIэ зэпыудын, псалъэр зэрырахьэкI хабзэхэр убзыхуауэ ящIэн хуейщ. **У** зыхэт хьэрф зэгуэтхэм щыщ дэтхэнэ зыми макъзешэ **ы** къыщыкIэлъыкIуэм хьэрф зэгуэтыр и закъуэу зэратхыр гурыIуэгъуэ ящыщIын (*гъу-джэ, кхъу-за-нэ*).

Ударенэ. Псалъэм ударенэр зытехуэ пычыгъуэр къагъуэтыфу, пычыгъуэм ударенэ зэрытеIэпхъукIым къыхэкIкIэ, а пычыгъуэм хэт макъыр **а**-ми **э**-ми щызэхамыщIыкIым деж къызэрапщытэ псалъэ къыхуагъуэтыфу егъэсэн.

Алфавитыр. Алфывитым и мыхьэнэр, хьэрфхэм я зэкIэлъыкIуэкIуэр егъэщIэн икIи ар къагъэсэбэпурэ псалъэхэр алфавиткIэ зыхатхыкIыфу, тхылъым ит псалъэлъэм ирилэжьэфу, ар къагъэсэбэпыфу егъэсэн хуейщ.

Псалъэ. ЦIэ унейхэр хьэрфышхуэкIэ ятхыфу, ар тхыгъэм къыщагъэсэбэпыфу егъэсэн хуейщ. Хэт? Сыт? Сыт хуэдэ? Сыт ищIэрэ?упщIэхэм жэуап иратыфу, езыхэми а упщIэхэр ягъэувыфу щытын хуейщ.

Нэхъыбэрэ дызрихьэлIэ послелогхэр егъэцIыхун, ахэр зи гъусэ псалъэхэм пыхауэ зэратхыр егъэщIэн.

Псалъэуха. Бзэр псалъэухаурэ зэрызэхэтыр, ахэр зытепсэлъыхьыр, зытепсэлъыхьым хужаIэр, псалъэухам и пкъыгъуэ нэхъыщхьэхэр зэхагъэкIыфу щытын. Псалъэуха зэхалъхьэфу икIи ятхыфу егъэсэн.

КъэIуэтэныгъэ зэпха. Бзэм гъащIэм мыхьэнэуэ щиIэм, жьэрыIуатэбзэмрэ тхыбзэмэр яIэ зэщхьэщыкIыныгъэм кIэлъыплъын.

Къабзэу тхэныгъэ. Къабзэу тхэнымкIэ урок хэха щыIэнукъым щыIэнукъым, ауэ урок къэс дакъикъи-2-3 абы хухэхын хуейщ, Iэм, Iэхъуамбэхэм, нэрыгъуазэм зегъэужьыпхъэщ. Iэр къытрамыхыу хьэрфхэр зэрызэпащIэм егъэлэжьын хуейщ (*ит, щи, ди, си, ап*).

3 класс

Фонетикэр, грамматикэр, тхэкIэ тэмэмыр, бзэм зегъэужьыныр

Фонетикэм, грамматикэм, тхэкIэ тэмэмым, бзэм зегъэужьыным пэщIэдзэ классхэм зэрыхурагъаджэр класс нэхъыщхьэхэм адыгэбзэмкIэ щаджынухэм и щIэдзапIэущ икIи зэпыщIауэщ.

Адыгэбзэр пэщIэдзэу джыным и раздел нэхъыщхьэ дыдэхэм щыщщ «Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ», «Псалъэр», «Псалъэухар», «КъэIуэтэныгъэ зэпхар».

Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ. ЕджакIуэхэр нэIуасэ хуохъу макъхэмрэ хьэрфхэмрэ, абыхэм я зэхущытыкIэм, макъзешэхэмрэ макъ дэкIуашэхэмрэ, пычыгъуэм, уларенэм, уларенэ зытелъ, зытемылъ макъзешэхэм, макъ дэкIуашэ дэгухэмрэ жьгъыжьгъхэмрэ.

Ещанэ классым мы IуэхугъуэхэмкIэ ящIэн хуейхэмрэ яIэ есэныгъэмрэ щофIакIуэ, псалъэр зэрызэхэт макърэ хьэрфрэ елъытауэ зэпкърыхынымкIэ ягъуэта щIэныгъэхэмрэ есэныгъэхэмрэ хохъуэ, заузэщI. А лэжьыгъэр псом япэрауэ, хуэунэтIауэ щытыпхъэщ щыуагъэншэу къытратхыкIыфу, диктант ятхыфу, ятхар къапщытэжыфу егъэсэным, пэжырытхэмкIэ яIэ щIэныгъэмрэ есэныгъэмрэ егъэфIэкIуэным.

Псалъэр. Ещанэ классым псалъэр зэрызэхэтыр (лъабжьэр, кIэухыр, псалъэр зэхъуэкIа зэрыхъу, псалъэ къызэрыхъу префиксыр, псалъэр зэхъуэкIа зэрыхъу, псалъэ къызэрыхъу суффиксыр) зэрыщыту ядж, икIи щагъэгъуазэ псалъэм и къэхъукIэ нэхъыщхьэм.

Псалъэм и зэхэтыкIэр щаджым къыдэкIуэу ящIэн хуейщ макъ дэкIуашэ дэгу, жьгъыжьгъхэм, макъзешэ а, э–хэм я тхыкIэм ехьэлIа хабзэ нэхъ тыншхэр. Есэн хуейщ псалъэпкъым а, э щатхым и хабзэхэр къапщытэфу, ягъэбелджылы псалъэмрэ зыгъэбелджылы псалъэмрэ зэхагъэкIыфу, псалъэр зэрызэхэт Iыхьэхэр тэмэму къагъуэтыфу.

Ещанэ классым щIадзэ псалъэ лъэпкъыгъуэхэу щыIэцIэ, плъыфэцIэ, глагол, щхьэ цIэпапщIэ, послелогхэр джыным. ЕджакIуэхэм ахэр яIэ мыхьэнэхэмкIэ, жэуап зыхуэхъу упщIэхэмкIэ, зэрызахъуэжымкIэ (склоненэмрэ спряженэмрэ) зэхагъэкIыфу щытын хуейщ.

Псалъэухар. ПэщIэдзэ классхэм щеджэхэр щыгъуэзэн хуейщ:

1. Псалъэуха лIэужьыгъуэхэм, зэраIуатэ, зэрыупщIэ, хэIэтыкIа псалъэухахэм;

2. Псалъэухам и пкъыгъуэхэм;

3. Псалъэухам хэт псалъэхэм я зэхэтыкIэхэм.

Ещанэ классым псалъэуха лIэужьыгъуэхэмкIэ гурыIуэныгъэ щагъуэтын, ахэр я бзэм къыщагъэсэбэпыфу есэн хуейщ.

КъэIуэтэныгъэ зэпхар. ПэщIэдзэ классхэм нэхъыщхьэу щекIуэкI лэжьыгъэхэм ящыщщ бзэм зегъэужьыныр.

ЕджакIуэхэм я бзэм зегъэужьыным щыщIадзэ къеджэкIэрэ тхэкIэрэ щрагъащIэ япэ урокхэм щегъэжьауэ, ар щрагъэкIуэкI къыщеджэми грамматикэмрэ пэжырытхэмрэ щызэрагъащIэми.

Еджэгъуэ четвертым къриубыдэу еджакIуэхэм я бзэм зегъэужьынымкIэ егъэджакIуэм илэжьынухэр щиубзыхукIэ, сочиненэ, изложенэ яригъэтхынухэм я бжыгъэм и мызакъуэу фонетикэм, грамматикэм, пэжырытхэм щыхуригъаджэм ахэр сыт хуэдэ щIыкIэкIэ хэгъэхьапхъэми игъэбелджылыну и къалэнщ. Абы щыгъуэми Iуэхум къыхэлъытэн хуейщ тхыбзэмкIэ яIэ зэфIэкIхэр къызыхэкIыпхъэхэр жьабзэм зегъэужьыным тещIыхьауэ щагъэзащIэкIэ егъэджакIуэм игу зыхуэмызагъэхэр зэригъэзэхуэжын, я къэIуэтэкIэкIи тэмэму ятхынымкIэ нэхъ гу зылъытапхъэр яжриIэн.

ТхэкIэм къыхуеджэныр. ТхэкIэ лэжьыгъэм и къалэнщ еджакIуэхэм къалэмыр ягъэшэрыуэфу, хьэрфхэмрэ ахэр зэрызэхэт Iыхьэхэмрэ зэпыщIа зэрыхъумрэ я нэхэм къаубыдыфу егъэсэныр, псалъэхэр псалъэухахэр, текстхэр ятхыфыным хуегъэсэныр.

ТхэкIэм еджакIуэр зэрыхурагъаджэм къызэфIигъэкIын хуейщ абы зэхих макъыр хьэрфкIэ къэгъэлъэгъуэныр, хьэрфхэр, псалъэхэр, псалъэухахэр тэмэму, дахэу ятхыфу, тхыгъэми къытратхыкIыфу егъэсэныр (нэхъыбэу зэлэжьыпхъэр хьэрф зэгуэтхэрщ).

4 класс

Адыгэм бзэр фIыуэ щIэным, ар шэрыуэу, IэкIуэлъакIуэу къигъэсэбэпыным гулъытэ, пщIэ лей хуащIу куэд щIауэ къогъуэгурыкIуэ. Адыгэбзэм адыгэ лъэпкъыгъэр ехъумэ, лъэпкъым и гъащIэ гъуэгумрэ и тхыдэмрэ абы и пкъым хэпщауэ къыдокIуэкI, и IуэхущIафэ нэхъыщхьэхэри лъэпкъыбзэм ехъумэ. Абы къыхэкIкIэ адыгэбзэр егъэфIэкIуэныр, щегъэджыныр икIи зыужьыныгъэ тэмэм егъэгъуэтыныр пэщIэдзэ классхэрщ щыщIэдзэн хуейр.

Абы хуэдэу зэхэгъэуващ е-4-нэ классыр адыгэбзэмкIэ Дей курыт еджапIэм зэрыщылэжьэну программэ. Ар Зэхъуэхъу Лиуан и «Адыгэбзэ» учебникым къигъэув Iуэхугъуэхэм тещIыхьауэ зэхэлъхьащ, икIи еджакIуэхэм тхэкIэ тэмэмым фIыуэ щыхэгъэгъуэзэным теухуащ. Апхуэдэу щыщыткIэ е-4-нэ классым япэ классхэм щаджахэм къытегъэзэжын хуейуэ щытщ. Программэм къегъэув еджакIуэхэм пэщIэдзэ класс псоми макъхэмрэ хьэрфхэмрэ ятеухуауэ лэжьыгъэхэр щагъэзэщIэн хуейуэ. Ар икъукIэ мыхьэнэшхуэ зиIэ лэжьыгъэщ. ЕджакIуэхэм бзэр щаджым деж, макъхэр, ахэр къызэрагъэлъагъуэ хьэрфхэр, псалъэхэр пычыгъуэкIэрэ макъкIэрэ зэпкърахыу щытмэ,

абыхэм псалъэхэм я тхыкIэ тэмэмым, практикэм ипкъ иткIэ, куэд хащIыкIынущ икIи псалъэ куэди щыуагъэншэу ятхыф хъунущ. ТхэкIэ тэмэмыр ящIэным теухуауэ куэд хэтщ «ЩыIэцIэ», «ПлъыфэцIэ», «ЦIэпапщIэ», «Глагол», «БжыгъэцIэ» темэхэр зи псалъащхьэу мы программэм къыщыгъэлъэгъуа материалхэми.

Псалъэм и мыхьэнэм елэжьыным Iуэхугъуэ куэд къегъэув е-4-нэ классым адыгэбзэр щаджкIэ. Ахэр зи мыхьэнэкIэ зэгъунэгъу, зэпэщIэуэ щыIэцIэ, плъыфэцIэ, глаголхэр къэхьынырщ. КъэIуэтэныгъэ зэпхам псалъэхэр къытрагъэзэжу къэмыхьыным хуегъэджэн, хуегъэсэн хуейщ. ЦIэпапщIэхэр щыIэцIэхэм я пIэкIэ къэгъэсэбэпыным теухуа лэжьыгъэхэр егъэкIуэкIыпхъэщ.

ТхэкIэ тэмэмым щелэжькIи грамматическэ материалыр щаджкIи Iэмал имыIэу еджакIуэхэм я бзэмрэ я зэхэщIыкIымрэ зегъэужьын, я гъэсэныгъэр тэмэму унэтIын хуейщ. А псори блэжьынымкIэ урокым щагъэзащIэ лэжьыгъэхэр дэIэпыкъуэгъу хъууэ щытын хуейщ.

Сыт хуэдэ лэжьыгъэ адыгэбзэмкIэ ямыгъэзащIами, хуей щыхъум деж, еджакIуэхэм псалъалъэр къагъэсэбэпыфу, ирилажьэфу есэн хуейщ.

4 классым щыдгъэзэщIэну лэжьыгъэхэм хэтщ псалъэм и мыхьэнэр къыбгурызыгъаIуэ лэжьыгъэ, псалъэм папщIэ, и мыхьэнэ дыдэмрэ и мыхьэнэ зэдзэкIамрэ къыуигъащIэу, псалъэ зэгъунэгъухэр, зэпэщIэуэхэр къагъуэтыфу, псалъэ зэлъэбжьэгъухэр къахутэфу, абыхэм префикс, суффикс зэмылIэужьыгъуэхэр пагъэувэурэ зэрахъуэкIыу, псалъэщIэ къагъэхъуу.

Лексикэм теухуауэ ит лэжьыгъэхэм псалъэхэр нэхъыбэу ящIэным, ар къагъэсэбэпыфыным, я гупсысэр иузэщIыным имызакъуэу еджакIуэхэм псалъэм иIэ мыхьэнэмрэ абы и грамматическэ мыхьэнэмрэ зэхагъэкIыфу есэныгъэ ягъуэтыныр я къалэнщ.

ЕджакIуэхэм я гупсысэр зэм псалъэм къикI мыхьэнэм, зэм псалъэм къигъэлъагъуэ грамматическэ щытыкIэм хуэбунэтIмэ, абыхэм къыгурыIуэу щIадзэ а Iуэхугъуитыр зэрызэщхьэщыкIыр.

Псалъэ лъэпкъыгъуэхэр щаджым епхауэ псалъэм и лексическэ, и грамматико-орфографическэ мыхьэнэхэм зэрелэжьын лэжьыгъэу тхылъым итым нэмыщIи псалъэр зэрызэхэт IыхьэхэмкIэ зэрызэрапх, псалъэр къызэрыхъу щIыкIэхэм теухуа лэжьыгъэхэри къэлэжьын хуейщ.

КъэIуэтэныгъэ зэпхам теухуауэ бзэр, абы гъащIэм мыхьэнэуэ щиIэр, тхыгъэм и темэмрэ гупсысэ нэхъыщхьэ хэлъымрэ, тхыгъэр зэрыухуар (къызэрыщIидзэр, Iыхьэ нэхъыщхьэр, зэриухыр) къащIэфу, ятхыфу щытын хуейщ. Зэгъусэуи езыр-езыруи изложенэ, сочиненэ

зэратхын план зэхалъхьэфу, планым тету текстыр зэхагъэувэфу е-4-нэ классыр къаухыну программэм къегъэув.

Мурадыр:

- еджакIуэхэр я бзэм, я тхыбзэм, я гупсысэкIэм зегъэужьын;
- макъхэр, ахэр къызэрагъэлъагъуэ хьэрфхэр, псалъэхэр пычыгъуэкIэ зэпаудыфу, ударенэ трагъэувэфу егъэсэн;
- псалъэухам хэт псалъэхэм яку дэлъ зэпхыныгъэхэр къахутэфу, яджа грамматическэ формэхэр къагъэсэбэпурэ псалъэуха зэхалъхьэфу, псалъэуха убгъуамрэ мыубгъуамрэ зэхагъэкIыфу, псалъэухам и пкъыгъуэ нэхъыщхьэхэмрэ етIуанэ пкъыгъуэмрэ къагъуэтыфу егъэсэн;
- псалъэ лъэпкъыгъуэхэр, абыхэм яхуэув упщIэхэм елъытауэ ахэр зэрызэщхьэщыкIыр, ахэр зэхъуэкIа зэрыхъур тэмэму зэхагъэкIыфу егъэсэн;
- бзэм и грамматическэ хабзэ гуэрхэр зэрагъэпэщыным, абы къыдэкIуэуи вывод щхьэхуэхэр щIыным, упщIэхэм жэуап етыным хуегъэсэн;
- бзэм къабзэу, шэрыуэу ирипсэлъэныр Iэмал имыIэу ящIэн зэрыхуейр къагурыгъэIуэн.

4. Тематическэ план

Предметыр яджкIэрэ, ягъуэтынущ гъэсэныгъэ-ущиныгъэ мыхьэнэ зиIэ lуэхугъуэхэу:

- лэжьыгъэр фIыуэ ялъагъуу, ирагъажьэ lуэхур яфIэфIу ягъэзащIэу, и кIэм нагъэсыфу есэнущ;
- щалъхуа я Хэкур зыхащIэу, фIыуэ ялъагъуу къэтэджынущ;
- губзыгъагъэр, чэнджэщыфIыр яфIэфIу, абы пщIэ лей хуащIу есэнущ, я хьэл-щэным фIы и лъэныкъуэкIэ зиужьынущ;
- фIы пщIэным и мыхьэнэр къащIэнущ;
- захуагъэмрэ пэжыгъэмрэ я фIагъыр зыхащIэнущ; цIыхухэм яку дэлъыпхъэ зэхущытыкIэр къащIэнущ;
- щIэ гуэр къащIэным хущIэкъуу, щIэныгъэм мыхьэнэуэ иIэр зыхащIэу къэтэджынущ;
- зэдауэ гуэр хъуамэ, зауэ-банэ хэмыту, акъылкIэ зэхагъэкIыфу есэнущ;

1 класс

№	Темэхэр	Сыхьэт бжыгъэр	Къызэрапщытэ лэжьыгъэхэр	Яш (Основные виды
1	Азбукэм щыхуагъэхьэзыр лъэхъэнэ (Уузыншэм, си еджапIэ! Iэрытх Жьабзэмрэ тхыбзэмрэ. Тхыгъэ лэжьыгъэ. Псалъэуха, псалъэ. Iэрытх Бжэрыбжэ Псалъэ.Пычыгъуэ. Iэрытх Пычыгъуэ. Ударенэ. Iэрытх Макъзешэ. Макъ дэкIуашэ. Iэрытх Пычыгъуэ. Iэрытх Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ IуэрыIуатэ-дыщэ пхъуантэ	10	1	**Азбукэ** тхы щыгъуазэ защIын иллюстрацэ, ф дамыгъэхэмрэ гр зрагъэцIыхун. зэхагъэкIафу зе щызэбгъэдэк1ыж лъэ1ук1э зыхуэгъ н. егъэсэн. Бэ пычыгъуэ, макъ ударенэ терминх ахэр графич къагъэлъагъуэфы псалъэ, п Псалъэухам псал пычыгъуэ дапщэу хуэдэ макъхэмкIэ пычыгъуэ къызэр и схемэ ящIу, зралъытрэ псал Макъымрэ хьэрф дэкIуашэ, ударе макъхэр зэхагъэ егъэщIэн, предм МахуэцIэхэр, гъэ нобэ, дыгъуасэ, к къагъуэтыфу

				къащIэфу, псалъэрыджэгухэ къебжэкIхэр жаIэ къацIыхуфу, жаIэ хэтыфу егъэсэн. **Тхэныгъэм** лэжьыгъэхэр ягъ строка, линия, тхын, цIэлэн, лэжьыгъэхэр ЩысыкIэ тэмым есэн.
2	Азбукэр щадж лъэхъэнэ	79	1	**Аудировани** балигъхэр зэджэм къыхикъузыкIыф егъэсэн. Макъхэ дэгурэ зэхагъэк1ы **Псалъэным** къыщIидзэу, дэ пыухыкIа иригъ егъэсэн. Ядж м зыгуэрхэм тепсэ къиIуэтэфу, зэкIэлъихьыфу ег (орфоэпическэ игъэIуфу егъэсэн. **Бзэм зегъэ** нэгъуэщIым ей егъэджакIуэм и щраткIэ, езым и ухуэкIэр, пэжагъы псалъалъэм хэт тхыкIэ хабзэхэм купщIэмрэ елт фIищыныр; тек зэхигъэкIыныр; з рассказ зэхигъэу дэлъ зэпыщIэ сюжетнэ сурэт

				кIэщI цIыкIу и пэжагъым кIэл къызэрыгуэкIхэр Определенэ щызэхацIыхукIыф нэхъыщхьэхэр: пычыгъуэ, пычыг макъхэр, макъзеш Iэрытх, зэрыб, хы точкэ, упщIэ на къипIуэмэ, я гу къагурыIуэу, щрихьэлIэкIэ, е къраIуэфу щытын Урокым жьа хэтын; Iуэхур еплъыкIэ къигъэл текстым къедж къыхихыфрэ елъытауэ абы дэл Iуэхугъуэ зэфIигъ къэгъэсэбэпын; зэхэгъэкIыфын; къыхигъэкIыфын, щхьэхуэныгъэхэр е псалъэуха гуп зэхигъэкIыфын; псалъэухахэр я текстыр зыт къыхигъэкIыфын, хуищIыфын; зэра къеджэрэ абы къигъуэтыфын; с зэхэгъэувэфын; текстыр зэфIигъэу **Къеджэн.** псалъэхэм къедж зи япэ ит сл еджэфу зригъэса

				къеджэурэ къедж сабийм и зегъэужьын. Псал псалъэухахэм, тек къыгурыIуэу едж интонацэхэр, кигъэсэбэпурэ к усэхэм къе къеджэныгъэм зек къеджэныгъэм псохэм къеджэфу Хьэрф къагъэсэбэпурэ, зэхалъхьэн (япэ макъхэмрэ хьэр абыхэм дахэ-дахэ 1ук1э жьгъыжьгъ егъэсэн. Къызэджэр тэмэм яIэу, пычыгъуэрэкIэ щхьэхуэхэм, зытепсэлъыхьыр къемыхьэлъэкI тх хьэрфхэр тэмэму псынщIэу къа псалъэм къызэ Iэмалхэр (япэ зыпыуда, абы къызыхэмыгъэща зытелъ пычыгъу къыщыгъэлъэгъуа Псысэхэм ящыщ тынш дыдэм, псалъэхэм хуэдэх япэ щIыкIэ егъэ тэмэму къапсэ лэжьыгъэр тэм мыхьэнэ иIэщ.

				А щIыкIэм ящыщщ «Адыгэ Н.А., Щоджэн Л хьэрфхэр»-м хых **Тхэныгъэ.** ядэIэпыкъуурэ нэхъыщхьхэр ищ тхэныгъэм ху лэжьыгъэхэм щ напэкIуэцIым, Хьэрфхэр – зэры тхари хьэрфыш итхыфу щытын. Х пычыгъуэхэр, пса хабзэ пыухыкIам егъэфIэкIуэным, к лэжьыгъэхэр яш щхьэкIэ тхылъ пэжырытхэ псал Къеджэу щрагъэ езым къипсэлъу итыр щыуагъ Бзэхабзэхэм тету итхыфу. Клавиа пэщIэдзэ есэны Хьэрф, псалъэ дз есэн. Псалъэр къызэрипщытэжы зищIын. **Псалъэмрэ** зэлэжьыпхъэ щыIэныгъэу (объ Псалъэм и м Псалъэухамрэ п Псалъэухам къыхэгъэщын, пс КъэпсэлъыкIэм(и Интонацэр къил модель ищIыфу е

				Графикэ. зэхицIыхукIын, къызэрагъэлъагъу Макъхэр къыщагъэлъагъуэ 59 мэхъу. ъ, ь дам **Орфографи** япэ классым х псалъэхэр зэ щытхыпхъэхэр, хьэрфышхуэкIэ к хуейр, псалъ къызэрагъажьэр, зэпыудауэ зэрыр кIэм ягъэув егъэсэн.
3	**Азбукэ нэужь лъэхъэнэ** ***Тхэныгъэмрэ еджэныгъэмрэ щызэхэухуэна урокхэр.*** Нало Заур «Нанэ и псэ,да-дэ и бзэ!» (Налоев З. «Душа наны, язык дады). Къэзан ФатIимэ «Си ныбжьэгъу» (Казанова Ф. «Мой друг»). Къардэн Бубэ «Псеймрэ Пыжьеймрэ» (Карданов Б. сказка «Ель и Терн»). Жаным Борис «Бажэ цIыкIу» (Жанимов Б. «Лисенок»). (КъебжэкI (IуэрыIуатэ) Считалочка). Елберд Хьэсэн «ХъумпIэцIэджымрэ Тхьэрыкъуэмрэ (Эльбердов Х. сказка «Муравей и Голубь»	10	2	Азбукэм ит хьэрф псоми къытратхыкIыфу къагъэсэбэпынри **Аудировани** балигъхэр зэджэм къыхикъузыкIыф егъэсэн. Макъхэ дэгурэ зэхагъэк1ы **Къеджэныг** Пычыгъуэхэр къыпык1ыу къеджэным хуэ хубжьагъымрэ т Псалъэуха (зэрыупщ1э, хэ1 зэхуэмыдэу зэхуэмыдэхэр зэхэц1ыхук1ын. Ц и закъуэу гуп х псалъэуха зэхэу Текстым псалъа

	»). Сладков Николай «Гъатхэ зэманыр»). (Сладков Н. «Весной» Хьэту Петр «Балией» (Хатуев П. «Вишневое дерево»). Тэтэр Фатимэ «Хьэндырабгъуэ» (Татарова Ф. «Бабочка»). *Развитие речи. Проект «Моя семья» (Проект «Си унагъуэр»).*			зи1э 1ыхьэурэ гу Тхыгъэр щызэп псалъэмакъым хэ псалъэр зэпим къэпсэлъэн. Зы тхылъым ит п псалъалъэмрэ щрагъэтхкIэ е къипсэлъу. Тхыл щыуагъэншэу к тету къызыхуед КлавиатурэмкIэ есэныгъэхэр зриг дэгъэхуахэр дагъ пэжу итхарэ имы Iэмалхэм щыгъуа Определенэ зиIэ псалъэхэм, с омонимхэм гурыIуэныгъэ къа Литературэм (рассказ, псысэ, цIыкIухэр: псынщIэрыпсалъ къуажэхьхэр, къ лIэужьыгъуэхэр къахутэфу егъэс зрагъэзэхуэжыфу ***Жьабзэр (зэпсэл*** Диалогым хэты ры1уэн, упщ1эм жэрдэмк1э упщ1 Текстыр зытепсэ жи1эу, апхуэдэ щхьэусыгъуэр и адрей псал къыщхьэщигъэк1 ныгъэр къиц1ыху нэ к1эщ1 ц1ык1у

				сюжет и лъэныкт этк1э рассказ зэхэ ***Тхэныгъэ. Къабз*** Хьэрфхэм я тхы лъахъшагъ елъы щызригъэщ1ар зэгъуэтхэм я тхы графия лэжьыгъэ Отрабатывать пр начертание букв соединений, дост правильности пис упражнения для р письмо букв в пор состоящие из дву къ, къу, кхъу, хь, х упражнения по ис каллиграфическо **Контролироват** текста. **Примен** ния (курса); **определя** слова по орфогра с ошибочно **списы** 30 слов; **писат** объемом 15-20 сл ченными правила **проверять** собст текст, **находить** фические и пу (простые формы) можного в фической ошибк **Соотносить** пред слово. Признак ную букву в име

				ях людей. Писать заглавну кличек животных **Подбирать** пр орфограммой пр ных текстов **пе** ваемое, чтобы из и пунктуационн словарями, **орие** ном столбике. **Сравнивать:** п шрифт, **записы** написанный печа **Моделировать** обсуждения а **Списывать** сл предложения в
Псори:		**99**	**4**	

2 класс

№	Темэхэр	Сыхьэт бжыгъэр	Къызэрапщытэ лэжьыгъэхэр	Яш (Основные виды
1	**Къытегъэзэжыныгъэ**	3	1	Япэ классым Псалъэмакъ, тек пычыгъуэ, ударен дэкIуашэ, слияни егъэсэн. Тексты псалъэухар къы псалъэ дапщэ х пычыгъуэкIэ зэхпа щIыпIэр къыхагъ къызэрагъэлъагъуэ Текст пыухыкIа зэгъусэмрэ зэхагъ

				и темэмрэ и къахутэфу егъэсэ хуащIыфу зэмыл1эужьыгъуэх зыхэц1ыхук1ын: с рассуждение. Псалъэуха м гъэк1эщ1ын, зегъэ Езым зэхигъэува хьэзырымрэ зригъ
2	**Макъхэмрэ хьэрфхэмр**	18	2	Я щытыкIэ щх хьэрфхэмрэ зэры псалъэм щыхэткIи макъхэм я къэпс тхыкIэмрэ иубзыху Макъ, хьэрф дапш зи тхыкIэрэ щызэтемыхуэ щыт Ор
3	**Псалъэ**	10	2	
4	**Послелогхэр**	2	1	
5	**Псалъэ лъабжьэ**	2	1	
6	**Псалъэуха**	7	2	
Псори:		**5l**	**9**	

3 класс

№	Темэхэр	Сыхьэт бжыгъэр	Къызэрапщытэ лэжьыгъэхэр	
1	Къытегъэзэжыныгъэ	3	1	
2	Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ	7	1	
3	Псалъэр,псалъэ зэпхар	3	1	
4	Псалъэм изэхэлъыкIэ	ll	2	
5	Псалъэ лъэпкъыгъуэхэр	ll	2	
6	Псалъэухар	7	2	
		5l	**9**	

4 класс

№	Темэхэр	Сыхьэт бжыгъэр	Къызэрапщытэ лэжьыгъэхэр	
1	Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ	3	1	
2	Псалъэ	9	1	
3	Щыlэцlэ	5		
4	Послелог	2		
5	Плъыфэцlэ	6	1	
6	Цlэпапщlэ	8		
7	Глагол	13	1	
8	Бжыгъэцlэ	5	1	
9				
Псори:		**51**	**5**	

Календарно – тематическое планирование учебного предмета «Родной (кабардино-черкесский) язык» на 2024-2025 учебный год

Классы: ***1***

Количество часов: всего ***;*** в неделю ***2***

Календарно-тематическэ план 1 класс				
№ п/п	Щекlуэкlы-ну зэманыр	Щекlуэкlа зэманыр	**Урокым и темэр**	**Унэ лэжьыгъэр**
Азбукэм щыхуагъэхьэзыр лъэхъэнэ				
1.	03.09		Уузыншэм, си еджапlэ! Iэрытх	
2.	06.09		Жьабзэмрэ тхыбзэмрэ. Тхыгъэ лэжьыгъэ.	
Азбукэ лъэхъэнэ				

3.	10.09		Макъ [а], хьэрфхэу А,а. Iэрытх	
4.	13.09		Макъзешэ[***у***], Хьэрфхэу ***У,у***-хэр. IэрытхымкIэ хьэрхэу У,у-хэр егъэтхын.	
5.	17.09		Макъ дэкIуашэ [***у***], хьэрфхэу У,у.	
6.	20.09		Макъ[м], хьэрфхэу М, м. Iэрытх нап.16	
7.	24.09		Макъ [э], хьэрфхэу Э,э. Iэрытх нап. 17	
8.	27.09		Макъ [н], хьэрфхэу Н,н. Iэрытх нап. 18	
9.	01.10		Макъ [р], хьэрфхэу Р,р-хэр. Iэрытх нап.20	
10.	04.10		Макъ [ж], хьэрфхэу Ж,ж-хэр. Iэрытх нап.22	
11.	08.10		Макъ [ш], хьэрфхэу Ш,ш-хэр. Iэрытх нап.22	
12.	11.10		Макъ ы, хьэрфхэу Ы,ы-хэр. Iэрытх нап. 24.	
13.	15.10		Макъ й, хьэрфхэу Й,й-хэр. Iэрытх	
14.	18.10		Макъ [и], хьэрфхэу И,и-хэр. Iэрытх нап.	
15.	22.10		Слияние [йы], хьэрфхэу И,и-хэр. Iэрытх нап. 26.	
16.	25.10		Макъ [щ], хьэрфхэу Щ,щ-хэр. Iэрытх нап. 27-28.	
17.	05.11		Макъ [з], хьэрфхэу З,з-хэр. Iэрытх нап. 29.	
18.	08.11		Макъ [с], хьэрфхэу С,с-хэр. Iэрытх нап. 30.	
19.	12.11		Макъ [л], хьэрфхэу Л,л-хэр. Iэрытх нап.	
20.	15.11		Макъ [д], хьэрфхэу Д,д-хэр. Iэрытх нап.	
21.	19.11		Макъ [т], хьэрфхэу Т,т-хэр. Iэрытх нап.	
22.	22.11		Макъ [***г***], хьэрфхэу ***Г, г***-хэр. Iэрытх нап.	
23.	26.11		Макъ [***х***], хьэрфхэу ***Х, х***-хэр. Iэрытх нап.	
24.	29.11		Макъ [***к***], хьэрфхэу ***К, к***-хэр. Iэрытх	
25.	03.12		Макъ ***гу***, хьэрфхэу ***Гу, гу***-хэр. Iэрытх нап.	
26.	06.12		Макъ ку, хьэрфхэу Ку,ку-хэр. Iэрытх	
27.	10.12		Макъ ху, хьэрфхэу Ху,ху-хэр. Iэрытх нап.	
28.	13.12		Зыкъыдопщытэж	
29.	17.12		Макъ б, хьэрфхэу Б,б-хэр. Iэрытх нап.	
30.	20.12		Макъ п, хьэрфхэу П,п-хэр. Iэрытх нап.	
31.	24.12		Макъ о, хьэрфхэу О,о-хэр. Iэрытх нап.	
32.	27.12		Макъ е,,е[йэ] хьэрфхэу Е,е-хэр. Iэрытх нап.	
33.	10.01		Макъ е,,е[йэ] хьэрфхэу Е,е-хэр.	
34.	14.01		Макъ хь, хьэрфхэу Хь,хь-хэр. Iэрытх нап	
35.	17.01		Макъ I, хьэрфхэу I, l-хэр. Iэрытх	
36	21.01		Макъ Iу, хьэрфхэу Iу,Iу-хэр. Iэрытх	
37	24.01		Макъ жь, хьэрфхэу Жь,жь-хэр. Iэрытх	
38	28.01		Макъ в, хьэрфхэу В,в-хэр. Iэрытх	
39	31.01		Макъ ф, хьэрфхэу Ф,ф-хэр. Iэрытх	
40	04.02		Макъ дж, хьэрфхэу Дж,дж-хэр. Iэрытх	
41	07.02		Макъ дз, хьэрфхэу Дз,дз-хэр. Iэрытх	
42	11.02		Слияние [йа] , хьэрфхэу Я,я-хэр. Iэрытх	
43	14.02		Макъ лъ, хьэрфхэу Лъ,лъ-хэр. Iэрытх	
44	25.02		Макъ къ, хьэрфхэу Къ,къ-хэр. Iэрытх	
45	28.02		Макъ къу, хьэрфхэу Къу,къу-хэр. Iэрытх	
46.	04.03		Макъ гъ, хьэрфхэу Гъ,гъ-хэр. Iэрытх	
47	07.03		Макъ гъу, хьэрфхэу Гъу, гъу. Iэрытх	

48	11.03		Макъ хъ, хьэрфхэу Хъ,хъ-хэр. Iэрытх	
49	14.03		Макъ хъу, хьэрфхэу Хъу,хъу-хэр. Iэрытх	
50.	18.03		Макъ кI, хьэрфхэу КI,кI-хэр. Iэрытх	
51	21.03		Макъ кIу, хьэрфхэу КIу,кIу-хэр. Iэрытх	
52	01.04		Макъ щI, хьэрфхэу ЩI,щI-хэр. Iэрытх	
53.	04.04		Макъ фI, хьэрфхэу ФI,фI-хэр. Iэрытх	
54	08.04		Макъ [пI], хьэрфхэу ПI,пI-хэр. Iэрытх	
55	11.04		Макъ [ц], хьэрфхэу Ц,ц-хэр. Iэрытх	
56	15.04		Макъ [цI], хьэрфхэу ЦI,цI-хэр. Iэрытх	
57	18.04		Макъ [тI], хьэрфхэу ТI,тI-хэр. Iэрытх	
58	22.04		Макъ [лI], хьэрфхэу ЛI,лI-хэр. Iэрытх	
59	25.04		Макъ [ч], хьэрфхэу Ч,ч-хэр. Iэрытх	
60	29.04		Макъ [кхъ], хьэрфхэу Кхъ,кхъ-хэр. Iэрытх	
61-62	06.05		Макъ [кхъу], хьэрфхэу Кхъу,кхъу-хэр. Iэрытх	
	13.05		Макъ слияние[йу], хьэрфхэу Ю,ю-хэр. Iэрытх	
	16.05		Макъ слияние[йо], хьэрфхэу Ё,ё-хэр. Iэрытх	
	20.05		ь ъ - дамыгъэхэр. Iэрытх	
66	25.05		Макъ э, хьэрфхэу Э,э-хэр.	

Календарно – тематическое планирование учебного предмета «Родной (кабардино-черкесский) язык» на 2024-2025 учебный год

2 А,Б класс

№	Щекlуэкlынур		Темэхэр	Унэ л
	план	факт		
1.	03.09		Къэпщытэжыныгъэ.	Нап.6
2.	10.09		Къэпщытэжыныгъэ	Нап.8

			Раздел l. Макъхэмрэ хьэрфхэмрэ- сыхь.24.	
3.	17.09		Псалъэуха, псалъэ, макъ, хьэрф.	Нап.1
4	24.09		Макъзешэхэмрэ хьэрфзешэхэмрэ. Макъзешэхэр	Нап.1
5.	01.10		Макъ дэкlуашэхэр.	Нап.1
6	08.10		Пычыгъуэ.	Нап.2
7	15.10		**Къызэрапщытэ диктант.**	-
8	22.10		**Щыуагъэхэм щелэжьыж урок.**	Нап.2
9	05.11	2 четв	Псалъэр зэрырахьэкlыр.	Нап.2
l0	12.11		Макъзешэ [э]-р хьэрфзешэ а-кlэ къызэрагъэлъагъуэр.	Нап.2
ll	19.11		[Пl], [Тl] макъ дэкlуашэхэр.	Нап.3
l2	26.11		**Проект лэжьыгъэ №l «Си дыщэ пхъуантэ»**	Нап.1
l3	03.12		Зэпэщlэзых ы-р. Хьэрф У-р.	Нап.4
l4	10.12		**Къызэрапщытэ диктант.**	-
l5	17.12		**Щыуагъэхэм щелэжьыж урок.**	Нап.4
l6	24.12		Хьэрф у-м и ужькlэ ы зэрамытхыр	Нап.4
l7	10.01	3 четв	Хьэрф И-р.	Нап.4
l8	13.01		Хьэрф Е-р	Нап.4
l9	17.01		Хьэрф Э-р къызэрыкlуэр.	Нап.5
20	20.01		Хьэрф Ю, Я- хэр.	Нап.5
2l	24.01		**Проект лэжьыгъэ №2 «Си дыщэ пхъуантэ» .**	Нап.1
22	27.01		Хьэрф Ё-р.	Нап.5
23	31.01		Макъ дэкlуашэ жьгъыжьгъхэмрэ дэгухэмрэ.	Нап.6
24	03.02		Хьэрф зэгуэткlэ къагъэлъагъуэ макъхэр.	Нап.6
25	07.02		**Изложенэ.**	Изло
26	10.02		Ударенэ.	Нап.6
			Раздел 2. Адыгэ алфавит, псалъэ – сыхь. l0 .	
27	14.02		**Адыгэ алфавит**	Нап.7 Алф
28	17.02		Псалъэ. Унэцlэхэмрэ цlэхэмрэ хьэрфышхуэкlэ кърагъажьэу зэратхыр.	Нап.7
29	21.02		Псэущхьэхэм фlащ цlэхэр зэратхыр.	Нап.8
30	24.02		**Къызэрапщытэ диктант.**	
3l	28.02		**Щыуагъэхэм елэжьыжын.**	Нап.
32	03.03		Къалэхэм, къуажэхэм, уэрамхэм, псыежэххэм я цlэхэр зэратхыр.	Нап.8
33	07.03		Хэт? Сыт? Упщlэхэм жэуап хуэхъу псалъэхэр.	Нап.8
34	14.03		Сыт хуэдэ?упщlэм жэуап хуэхъу псалъэхэр.	Нап.9
35	17.03		**Проект лэжьыгъэ№3 «Си дыщэ пхъуантэ»**	Нап.1
36	21.03		Сыт ищlэр? Упщlэм жэуап хуэхъу псалъэхэр.	Нап.1
			Раздел 3.Послелогхэр- сыхь.3 .	
37	04.04	4 четв	Послелогхэр.	Нап.1
38	07.04		**Б/З Изложенэ**.	Изло
39	11.04		**Изложенэ**	-

			Раздел 4. Псалъэ- сыхь.2.	
40	14.04		Псалъэ лъабжьэ. Псалъэ зэлъэбжьэгъухэр.	Нап.
4l	18.04		Псалъэ зэлъэбжьэгъухэр.	Нап.
			Раздел 5.Псалъэуха- сыхь. l0.	
42	21.04		Псалъэуха. Бзэр псалъэухаурэ зэрызэхэтыр.	Нап
43	25.04		Псалъэухам хэт псалъэ нэхъыщхьэхэр.	Нап
44	28.04		**Къызэрапщытэ диктант.**	-
45	05.05		**Щыуагъэхэм елэжьыжын.**	Нап
46	12.05		Псалъэухам хэт псалъэхэр зэрызэпхар.	Нап
47	16.05		Зэралуатэ, зэрыупщlэ, хэlэтыкla псалъэухахэр.	Нап
48	19.05		**Проект лэжьыгъэ №4 «Си дыщэ пхъуантэ»**	Нап
49	23.05		**Илъэсым яджар къызэщlэзыкъуэж къызэрапщытэ диктант.**	Нап
50			Щыуагъэхэм елэжьыжын.	Нап
5l			Илъэс псом яджар къызэщlэзыкъуэж урок	

Классы: 3 А

Учителя: **Доловой Аминат Мухамедовны**

Количество часов: всего ***51;*** в неделю ***2 ч. в I полугодии, 1 час во II полугодии***

Календарнэ-тематическэ план
3 класс

№	**Щекlуэкlынур**		**Темэхэр**
	план	факт	
			Раздел l.Къытегъэзэжыныгъэ - сыхь. l4.
l	04.09		Псалъэухахэмрэ абыхэм щагъэув нагъыщэхэмрэ.
2	09.09.		Хьэрфышхуэкlэ кърагъажьэу ятх псалъэхэр.
3	11.09		Й, и-хэр псалъэм къызэрыщыкlуэр.
4	16.09		Макъ[Э]-р хьэрфзешэ а-кlэ къыщагъэлъагъуэр.
5	18.09		У-м и пэкlэ Ы къыщыкlуэр.
6	23.09		Макъ дэкlуашэхэр.
7	25.09		**Къызэрапщытэ диктант, грамматическэ лэжьыгъэ щlыгъуу.**
8	30.09		Щыуагъэхэм щелэжьыж урок.
9	02.10		Макъ дэкlуашэ жьгъыжьгъхэмрэ дэгухэмрэ.
l0	07.10		Макъ дэкlуашэ пlытlахэр.
ll	09.10		Ударенэ
l2	14.10		**Бзэм зезыгъэужь. Изложенэ**
l3	16.10		**Бзэм зезыгъэужь. Изложенэ**
l4	21.10		Пычыгъуэ, макъ, хьэрф елъытауэ псалъэр зэрызэпкърах.
			Раздел 2. Псалъэр- сыхь3.
l5	23.10		Псалъэр, псалъэ зэпыщlар.

l6	06.11		Псалъэ зэпыщlахэм я тхыкlэр.
l7	11.11		**Проект лэжьыгъэ.**
			Раздел 3. Псалъэм и зэхэлъыкlэр сыхь.l4.
l8	13.11		Псалъэ лъабжьэ.
l9	18.11		Кlэух.
20	20.11		Префикс.
2l	25.11		Щхьэ префиксхэмрэ абыхэм я тхыкlэхэмрэ.
22	27.11		**Словарнэ диктант.**
23	02.12		Унэцlэхэм, цlыхуцlэхэм, псэущхьэхэм флаща цlэхэм щапыувэм деж, щ префиксхэр зэратхыр.
24	04.12		Щхьэ префиксымрэ абы иужь къиувэ макъымрэ щызэщхьым деж я тх
25	09.12		**Къызэрапщытэ къитхыкlыныгъэ.**
26	11.12		Зэры-, мы- префиксхэр цlэ унейхэм зэрыпыувэ щlыкlэр
27	16.12		Суффикс
28	18.12		**Бзэм зезыгъэужь. Сочиненэ**
29	23.12		Псалъэпкъ.
30	25.12		Щхьэ префикс у-м и пэкlэ и зэратхыр.
3l	15.01		**Проект лэжьыгъэ. Псалъэм теухуа проект.**
32	22.01		Псалъэ лъэпкъыгъуэмкlэ гурыlуэгъуэ.
33	29.01		Щыlэцlэ.
34	05.02		Плъыфэцlэ.
35	12.02		**Тест лэжьыгъэ**
36	19.02		Глагол.
37	26.02		**Къызэрапщытэ къитхыкlыныгъэ.**
38	05.03		Цlэпапщlэ.
39	12.03		Послелог.
40	19.03		**Бзэм зезыгъэужь. Изложенэ**
42	09.04		Псалъэухамкlэ гурыlуэгъуэ.
43	16.04		Псалъэуха лlэужьыгъуэхэр.
44	23.04		**Словарнэ диктант**
45	30.04		Псалъэухам и пкъыгъуэхэр
46	07.05		Илъэсым яджам къытегъэзэжын
47	14.05		**Къызэрапщытэ диктант, грамматическэ лэжьыгъэ щlыгъуу.**
48	21.05		Щыуагъэхэм елэжьыжын.
49-50	21.05		Гъэ псом яджар къызэщlэзыкъуэж урок
51	21.05		Резервнэ сыхьэт

Календарно – тематическое планирование учебного предмета «Родной (кабардино-черкесский) язык» на 2024-2025 учебный год

Классы: 3 Б

Учителя: **Доловой Аминат Мухамедовны**

Количество часов: всего ***51*** **;** в неделю ***2 ч. в I полугодии, 1 час во II полугодии***

Календарнэ-тематическэ план
3 класс

№	**Щекlуэкlынур**		**Темэхэр**
	план	факт	
			Раздел l.Къытегъэзэжыныгъэ- сыхь. l4.
l	04.09		Псалъэухахэмрэ абыхэм щагъэув нагъыщэхэмрэ.
2	05.09		Хьэрфышхуэкlэ кърагъажьэу ятх псалъэхэр.
3	11.09		Й, и-хэр псалъэм къызэрыщыкlуэр.
4	12.09		Макъ[Э]-р хьэрфзешэ а-кlэ къыщагъэлъагъуэр.
5	18.09		У-м и пэкlэ Ы къыщыкlуэр.
6	19.09		Макъ дэкlуашэхэр.
7	25.09		**Къызэрапщытэ диктант, грамматическэ лэжьыгъэ щlыгъуу.**
8	26.09		Щыуагъэхэм щелэжьыж урок.
9	02.10		Макъ дэкlуашэ жыгъыжыгъхэмрэ дэгухэмрэ.
l0	03.10		Макъ дэкlуашэ пlытlахэр.
ll	09.10		Ударенэ .
l2	10.10		**Бзэм зезыгъэужь. Изложенэ**
l3	16.10		**Бзэм зезыгъэужь. Изложенэ**
l4	17.10		Пычыгъуэ, макъ, хьэрф елъытауэ псалъэр зэрызэпкърах.

l5	23.10		Псалъэр, псалъэ зэпыщlар.
l6	24.10		Псалъэ зэпыщlахэм я тхыклэр.
l7	06.11		**Проект лэжьыгъэ.**
l8	07.11		Псалъэ лъабжьэ.
l9	13.11		Клэух.
20	14.11		Префикс.
2l	20.11		Щхьэ префиксхэмрэ абыхэм я тхыклэхэмрэ.
22	21.11		**Словарнэ диктант.**
23	27.11		Унэцlэхэм, цlыхуцlэхэм, псэущхьэхэм фlаща цlэхэм щапыувэм деж, щ префиксхэр зэратхыр.
24	28.11		Щхьэ префиксымрэ абы иужь къиувэ макъымрэ щызэщхьым деж я тх
25	04.12		**Къызэрапщытэ къитхыклыныгъэ.**
26	05.12		Зэры-, мы- префиксхэр цlэ унейхэм зэрыпыувэ щlыклэр
27	11.12		Суффикс
28	18.12		**Бзэм зезыгъэужь. Сочиненэ**
29	19.12		Псалъэпкъ.
30	25.12		Щхьэ префикс у-м и пэклэ и зэратхыр.
3l	26.12		**Проект лэжьыгъэ. Псалъэм теухуа проект.**
32	15.01		Псалъэ лъэпкъыгъуэмклэ гурыlуэгъуэ.
33	22.01		Щыlэцlэ.
34	29.01		Плъыфэцlэ.
35	05.02		**Тест лэжьыгъэ**
36	12.02		Глагол.
37	19.02		**Къызэрапщытэ къитхыклыныгъэ.**
38	26.02		Цlэпапщlэ.
39	05.03		Послелог.
40	12.03		**Бзэм зезыгъэужь. Изложенэ**
4l	19.03		**Бзэм зезыгъэужь. Изложенэ**
42	09.04		Псалъэухамклэ гурыlуэгъуэ.
43	16.04		Псалъэуха лlэужьыгъуэхэр.
44	23.04		**Словарнэ диктант**
45	30.04		Псалъэухам и пкъыгъуэхэр
46	07.05		Илъэсым яджам къытегъэзэжын
47	14.05		**Къызэрапщытэ диктант, грамматическэ лэжьыгъэ щlыгъуу**
48	21.05		Щыуагъэхэм елэжьыжын
49-50	21.05		Гъэ псом яджар къызэщlэзыкъуэж урок
51	21.05		Резервнэ сыхьэт

Календарнэ-тематическэ план

4 А класс

№	Щекlуэкlынур		Темэхэр
	план	факт	
			I. Ипэ классхэм щыджар къэпщытэжын
1.	04.09		Псалъэуха, псалъэ, макъ, хьэрф
2.	11.09		Псалъэуха, псалъэ, макъ, хьэрф
3.	18.09		Тетхык1ыныгъэ (Списывание)
4.	25.09		Щыуагъэхэм елэжьыжыныгъэ. Псалъэр зэрызэхэт Iыхьэхэр. Лъабжьэр
			II. Псалъэ
5.	02.10		Псалъэр зэрызэхэт Iыхьэхэр. Лъабжьэр
6.	9.10		Псалъэ къэзыгъэхъу префиксхэр
7.	16.10		Псалъэ къэзыгъэхъу суффиксхэр
8.	23.10		Псалъэ зэхъуэкIа зэрыхъу префиксхэмрэ суффиксхэм
9.	06.11		Псалъэ зэхъуэкIа зэрыхъу префиксхэмрэ суффиксхэм
10.	13.11		Псалъэухам и пкъыгъуэ зэлъэпкъэгъухэр
11.	20.11		Псалъэухам и пкъыгъуэ зэлъэпкъэгъухэр
12.	27.11		Къызэрапщытэ диктант
13.	04.12		Щыуагъэхэм елэжьыжыныгъэ.
			III. ЩыIэцIэ
14.	11.12		ЩыIэцIэ унейхэмрэ зэдайхэмрэ. ЩыIэцIэм и бжыгъэ
15.	18.12		ЩыIэцIэ унейхэмрэ зэдайхэмрэ. ЩыIэцIэм и бжыгъэ
16.	25.12		ЩыIэцIэр падежкIэ зэхъуэкIа зэрыхъур. Падеж кIэух тхыкIэр
17.	10.01		ЩыIэцIэр падежкIэ зэхъуэкIа зэрыхъур. Падеж кIэух тхыкIэр

			IV. Послелог
18.	13,01		Послелогым и мыхьэнэр, абы и къэкIуэкIэр
19.	17.01		Послелогым и мыхьэнэр, абы и къэкIуэкIэр
			V. ПлъыфэцIэ
20.	20.01		ПлъыфэцIэ лIэужьыгъуэхэр, абыхэм па зызэрахъуэжыр
21.	24.01		ПлъыфэцIэ лIэужьыгъуэхэр, абыхэм па зызэрахъуэжыр
22.	27.01		ПлъыфэцIэ лIэужьыгъуэхэр, абыхэм па зызэрахъуэжыр
23.	31.01		Зэгъусэу къэкIуа щыIэцIэмрэ плъыфэцIэмрэ я тхыкI
24.	03.02		Зэгъусэу къэкIуа щыIэцIэмрэ плъыфэцIэмрэ я тхыкI
25.	07.02		Изложенэ
26.	10.02		Изложенэ
			VI. ЦIэпапщIэ
27.	14.02		ЦIэпапщIэмкIэ гурыIуэгъуэ
28.	17.02		Щхьэ цIэпапщIэхэр
29.	21.02		Щхьэ цIэпапщIэхэр
30.	24.02		Еигъэ цIэпапщIэхэр
31.	28.02		Еигъэ цIэпапщIэхэр
32.	03.03		Зыгъэлъагъуэ цIэпапщIэхэр
33.	07.03		Къызэрапщытэ диктант
34.	14.03		Щыуагъэхэм елэжьыжыныгъэ.
			VII. Глагол

35.	17.03		Глаголым теухуауэ гурыIуэгъуэ Унафэ щIыныгъэ гла
36.	21.03		Инфинитив
37.	31.03		Глаголым и зэманхэр
38.	4.04		Япэ щхьэ
39.	7.04		ЕтIуанэ щхьэ
40.	11.04		Ещанэ щхьэ
41.	14.04		Глаголым и спряженэр
42.	18.04		Глаголым и спряженэр
43.	21.04		Глагол префиксхэм теухуауэ гурыIуэныгъэ
44.	25.04		Зэры-, щIэ-, мы-, фIэ- префиксхэм я тхыкIэр
45.	28.04		Псалъэпкъым *а*-мрэ, *э*-мрэ зэрыщатхыр
46.	5.05		Сочиненэ сурэтк1э
			VIII. БжыгъэцIэ
47.	12.05		Зэрабж бжыгъэцIэхэр
48.	16.05		Зэрабж бжыгъэцIэхэр
49.	19.05		ЗэрызэкIэлъыкIуэ бжыгъэцIэхэр
50.	23.05		Къызэрапщытэ диктант
51.	26.05		Щыуагъэхэм елэжьыжын. ЗэрызэкIэлъыкIуэ бжыгъэ

Календарнэ-тематическэ план
4 Б класс

№	Щекlуэкlынур		Темэхэр
	план	факт	
			I. Ипэ классхэм щыджар къэпщытэжын
1.	04.09		Псалъэуха, псалъэ, макъ, хьэрф
2.	11.09		Псалъэуха, псалъэ, макъ, хьэрф
3.	18.09		Тетхык1ыныгъэ (Списывание)
4.	25.09		Щыуагъэхэм елэжьыжыныгъэ. Псалъэр зэрызэхэт Iыхьэхэр. Лъабжьэр
			II. Псалъэ
5.	02.10		Псалъэр зэрызэхэт Iыхьэхэр. Лъабжьэр
6.	9.10		Псалъэ къэзыгъэхъу префиксхэр
7.	16.10		Псалъэ къэзыгъэхъу суффиксхэр
8.	23.10		Псалъэ зэхъуэкIа зэрыхъу префиксхэмрэ суффиксхэм
9.	06.11		Псалъэ зэхъуэкIа зэрыхъу префиксхэмрэ суффиксхэм
10.	13.11		Псалъэухам и пкъыгъуэ зэлъэпкъэгъухэр
11.	20.11		Псалъэухам и пкъыгъуэ зэлъэпкъэгъухэр
12.	27.11		Къызэрапщытэ диктант
13.	04.12		Щыуагъэхэм елэжьыжыныгъэ.
			III. ЩыIэцIэ
14.	11.12		ЩыIэцIэ унейхэмрэ зэдайхэмрэ. ЩыIэцIэм и бжыгъэ
15.	18.12		ЩыIэцIэ унейхэмрэ зэдайхэмрэ. ЩыIэцIэм и бжыгъэ

16.	25.12		ЩыIэцIэр падежкIэ зэхъуэкIа зэрыхъур. Падеж кIэух тхыкIэр
17.	09.01		ЩыIэцIэр падежкIэ зэхъуэкIа зэрыхъур. Падеж кIэух тхыкIэр
IV. Послелог			
18.	13,01		Послелогым и мыхьэнэр, абы и къэкIуэкIэр
19.	16.01		Послелогым и мыхьэнэр, абы и къэкIуэкIэр
V. ПлъыфэцIэ			
20.	20.01		ПлъыфэцIэ лIэужьыгъуэхэр, абыхэм па зызэрахъуэжыр
21.	23.01		ПлъыфэцIэ лIэужьыгъуэхэр, абыхэм па зызэрахъуэжыр
22.	27.01		ПлъыфэцIэ лIэужьыгъуэхэр, абыхэм па зызэрахъуэжыр
23.	30.01		Зэгъусэу къэкIуа щыIэцIэмрэ плъыфэцIэмрэ я тхыкI
24.	03.02		Зэгъусэу къэкIуа щыIэцIэмрэ плъыфэцIэмрэ я тхыкI
25.	06.02		Изложенэ
26.	10.02		Изложенэ
VI. ЦIэпапщIэ			
27.	13.02		ЦIэпапщIэмкIэ гурыIуэгъуэ
28.	17.02		Щхьэ цIэпапщIэхэр
29.	20.02		Щхьэ цIэпапщIэхэр
30.	24.02		Еигъэ цIэпапщIэхэр
31.	27.02		Еигъэ цIэпапщIэхэр
32.	03.03		Зыгъэлъагъуэ цIэпапщIэхэр
33.	06.03		Къызэрапщытэ диктант

34.	13.03		Щыуагъэхэм елэжьыжыныгъэ.
			VII. Глагол
35.	17.03		Глаголым теухуауэ гурыIуэгъуэ Унафэ щIыныгъэ гла
36.	20.03		Инфинитив
37.	3.04		Глаголым и зэманхэр
38.	7.04		Япэ щхьэ
39.	10.04		ЕтIуанэ щхьэ
40.	14.04		Ещанэ щхьэ
41.	17.04		Глаголым и спряженэр
42.	21.04		Глаголым и спряженэр
43.	24.04		Глагол префиксхэм теухуауэ гурыIуэныгъэ
44.	28.04		Зэры-, щIэ-, мы-, фIэ- префиксхэм я тхыкIэр
45.	5.05		Псалъэпкъым *а*-мрэ, *э*-мрэ зэрыщатхыр
46.	12.05		Сочиненэ сурэтк1э
			VIII. БжыгъэцIэ
47.	15.05		Зэрабж бжыгъэцIэхэр
48.	19.05		Зэрабж бжыгъэцIэхэр
49.	22.05		ЗэрызэкIэлъыкIуэ бжыгъэцIэхэр

50.	23.05		Къызэрапщытэ диктант
51.	26.05		Щыуагъэхэм елэжьыжын. ЗэрызэкIэлъыкIуэ бжыгъэ

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЕ УЧЕБНЫЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УЧЕНИКА

I КЛАСС

l. Варквасова И.П., Карданова М.Т. Азбука l класс. [Текст, ил.]: Учеб. пособие для общеобразовательных учреждений. – Нальчик: ГКУ «КБР-Медиа». – Издательство «Эльбрус», 2020. – l60 с.
2. Варквасова И.П., Карданова М.Т. Iэрытх (Прописи к Азбуке) l класс. [Текст, ил.]: для общеобразовательных учреждений. – Нальчик: ГКУ «КБР- Медиа», Издательство «Эльбрус», 2020. – 80 с.

2 КЛАСС

4. Карданова О.Х., Хубиева Ж.А. Кабардинский язык. 2 класс. [Текст]: Учеб. пособие для общеобразовательных учреждений. – Нальчик: ГКУ «КБР- Медиа», Издательство «Эльбрус», 2020. – 144 с.

3 КЛАСС

Хубиева Ж.А., Татарова Ф.Ж. Кабардинский язык. 3 класс. [Текст]: Учеб. пособие для общеобразовательных учреждений. – Нальчик: ГКУ «КБР- Медиа», Издательство «Эльбрус», 2020. – 144 с.

4 КЛАСС

3. Карданов М.Л., Дыгова К.Х. Кабардинский язык. 4 класс. [Текст]: Учеб. пособие для общеобразовательных учреждений / Изд. l-е. – Нальчик: ГКУ «КБР-Медиа», Издательство «Эльбрус», 2020. – 128 с.

МЕТОДИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ ДЛЯ УЧИТЕЛЯ

I КЛАСС

l. Токова С.М., Афаунова А.А. Диктантхэмрэ изложенэхэрэ (Сборник диктантов и изложений) l-4 класс [Текст] / Токъу С. М., АфIэунэ А. А. – Нальчик: Эльбрус, 2018. – 94 с.
2. Токова С.М. Таблицы для начальной школы по кабардинской грамматике. l – 4 класс [табл. электр] CD-ROM. Нальчик: Эльбрус, 20ll.

2 КЛАСС

l. Токова С.М., Афаунова А.А. Диктантхэмрэ изложенэхэрэ (Сборник диктантов и изложений) l-4 класс [Текст] / Токъу С. М., АфIэунэ А. А. – Нальчик: Эльбрус, 2018. – 94 с.
2. Токова С.М. Таблицы для начальной школы по кабардинской грамматике. l – 4 класс [табл. электр] CD-ROM. Нальчик: Эльбрус, 20ll.

3 КЛАСС

l. Токова С.М., Афаунова А.А. Диктантхэмрэ изложенэхэрэ (Сборник диктантов и изложений) l-4 класс [Текст] / Токъу С. М., АфIэунэ А. А. – Нальчик: Эльбрус, 2018. – 94 с.
2. Токова С.М. Таблицы для начальной школы по кабардинской грамматике. l – 4 класс [табл. электр] CD-ROM. Нальчик: Эльбрус, 20ll.

4 КЛАСС

l. Токова С.М., Афаунова А.А. Диктантхэмрэ изложенэхэрэ (Сборник диктантов и изложений) l-4 класс [Текст] / Токъу С. М., АфIэунэ А. А. – Нальчик: Эльбрус, 2018. – 94 с.
2. Токова С.М. Таблицы для начальной школы по кабардинской грамматике. l – 4 класс [табл. электр] CD-ROM. Нальчик: Эльбрус, 20ll.

ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ И РЕСУРСЫ СЕТИ ИНТЕРНЕТ

1 КЛАСС

https://book.cnppm.ru/
https://www.anabza.org

2 КЛАСС

https://book.cnppm.ru/
https://www.anabza.org

3 КЛАСС

https://book.cnppm.ru/
https://www.anabza.org

4 КЛАСС

https://book.cnppm.ru/
Языки народов России в Интернете // URL: http://www.peoples.org.ru;
https://www.anabza.org

МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

УЧЕБНОЕ ОБОРУДОВАНИЕ

1 КЛАСС

Компьютер, мультимедийный проектор, средства телекоммуникации (электронная почта, локальная школьная сеть, Интернет-ресурсы)

2 КЛАСС

Компьютер, мультимедийный проектор, средства телекоммуникации (электронная почта, локальная школьная сеть, Интернет-ресурсы)

3 КЛАСС

Компьютер, мультимедийный проектор, средства телекоммуникации (электронная почта, локальная школьная сеть, Интернет-ресурсы)

4 КЛАСС

Компьютер, мультимедийный проектор, средства телекоммуникации (электронная почта, локальная школьная сеть, Интернет-ресурсы)

ДОКУМЕНТ ПОДПИСАН
ЭЛЕКТРОННОЙ ПОДПИСЬЮ

СВЕДЕНИЯ О СЕРТИФИКАТЕ ЭП

Сертификат 642128716983724773353688762694743216767611711844

Владелец Шидова Фатима Мухадиновна

Действителен С 04.06.2026 по 04.06.2027